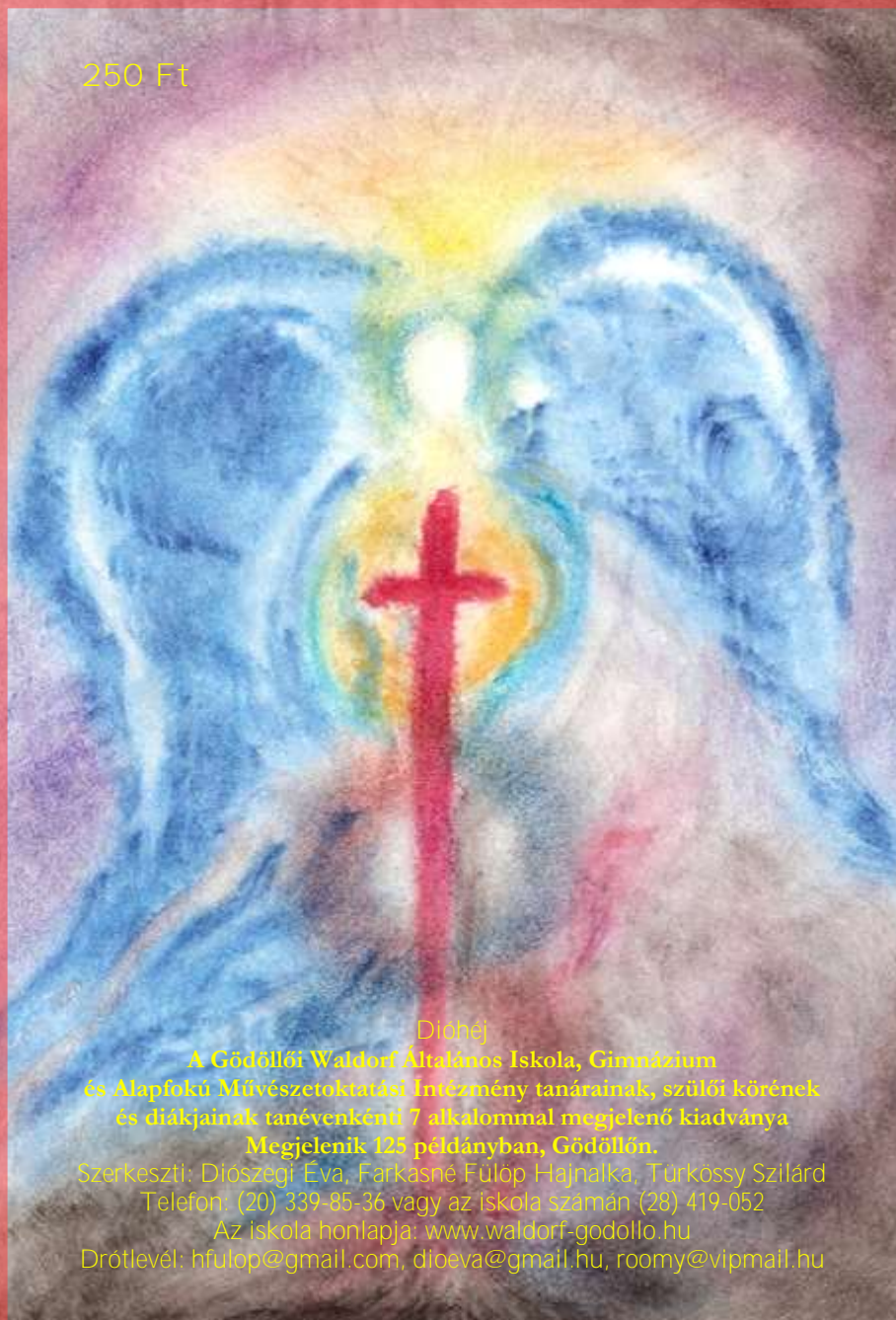

250 Ft

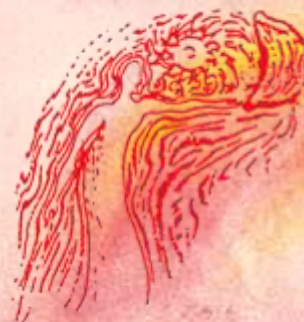
Dióhéj

A Gödöllői Waldorf Általános Iskola, Gimnázium
és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény tanárainak, szülői körének
és diákjainak tanévenkénti 7 alkalommal megjelenő kiadványa
Megjelenik 125 példányban, Gödöllőn.

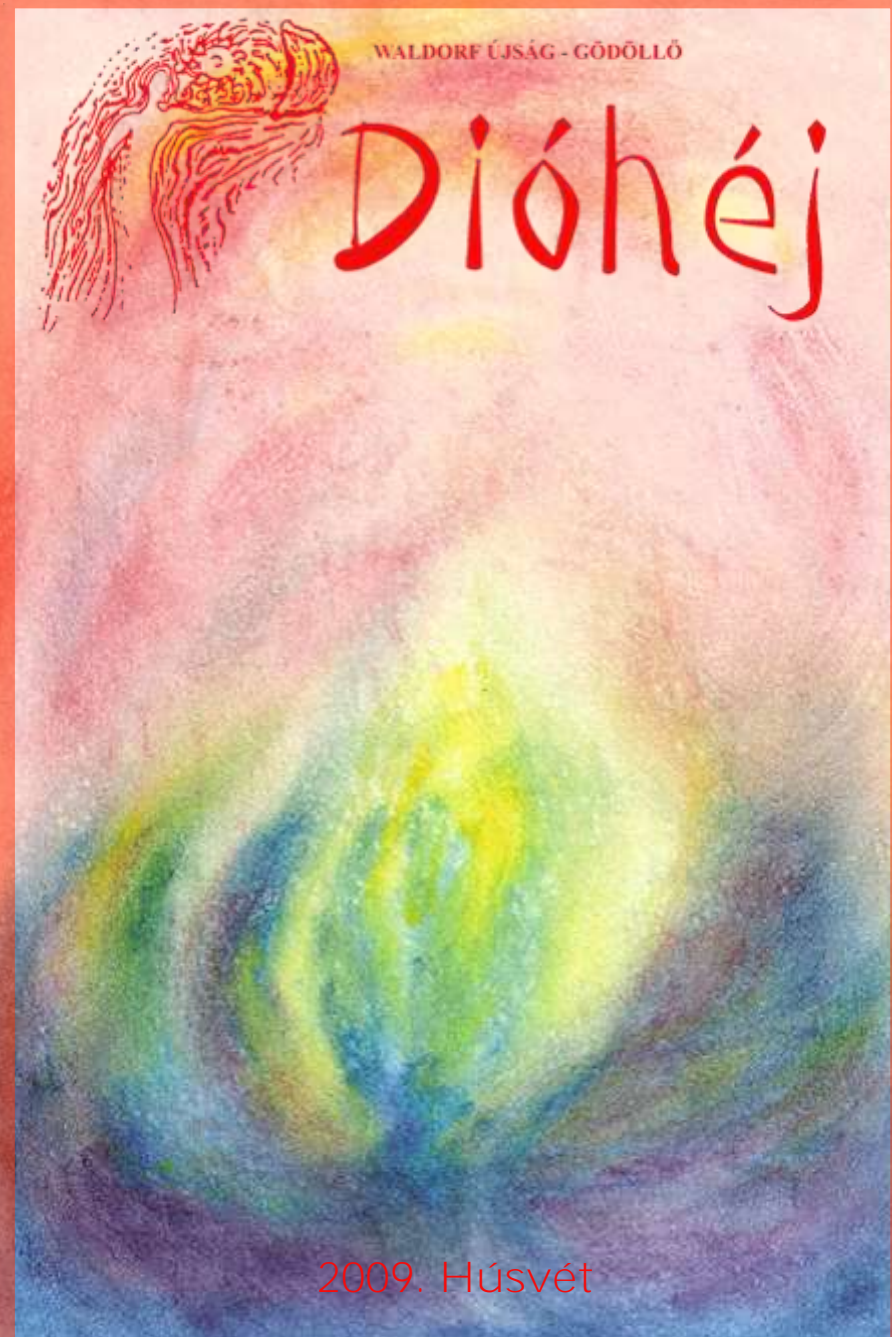
Szerkeszti: Dioszegi Éva, Farkasné Fülöp Hajnalka, Turkossy Szilárd
Telefon: (20) 339-85-36 vagy az Iskola számán (28) 419-052

Az iskola honlapja: www.waldorf-godollo.hu
Drótlelél: hfulop@gmail.com, dioeva@gmail.hu, roomy@vipmail.hu

WALDORF ÚJSÁG - GÖDÖLLŐ

Dióhéj

2009. Húsvét

Gustav Doré
Az agónia a kertben

„És angyal jelenék meg néki mennyből, erősítvén őt...”

(Lukács 22, 43)

Dióhéj 2009. Húsvét

TARTALOM

Rudolf Steiner:

Eredendő bűn és kegyelem
(részlet)

Monika Keilhinrichsen:
Krízisek

Henning Köhler:
A félenk, szomorú és nyughatatlan
gyerekekről (részlet)

Karl König:
A gyermek első három éve:
A gondolkodás felébredése

Rudolf Steiner:
A világ pünkösdje (részlet)

Sam Betts:
Az angol nyelv tanítása egy Wal-
dorf iskolában

Interjú Ember Eszterrel, 2005-ben
érettségizett diákunkkal

Farkas Boglárka:
Da Vinci géniusza

Hírek, programok

A borító Forgács Erzsébet munkája
(Címlap: „Kos hangulat”
Hátlap: „Raphael, a gyógyítás
angyala”)

Következő lapzárta:
2009. május 11.

Húsvét

Engedtessek meg, hogy néhány szót (újra) leírjak iskolaújságunk missziójáról.

A Dióhéj a Waldorf pedagógia alapjához, az antropozófiai ember-tanhoz kapcsolódva kívánja működését betölteni. Olyan szellemiségről van itt szó, mely sokak számára kevésbé ismert, mégis azonban teljesen új szemlélet alapján szakítani akar azzal a régi elemmel a világ életében, amely elemmel egyre többen és többen elégedetlenek, mert annak gyümölcsseit nem találták jónak. Igen fontos azonban, hogy mindazok, akik ebben magukra ismernek, igyekezzenek megérteni, mi is áll a Waldorf pedagógia hátterében. Ha ily módon egyre világosabbá válik előttük mindez, akkor maguk is lehetőséget kapnak, hogy új életet éljenek. Ehhez kíván a Dióhéj - többek között - segítséget nyújtani: általa világosabbá válhat, mi is az, amit emberek egy közössége közös célként kíván maga elé tűzni, és hogyan lehet minőségében más életet élni, ill. hogyan járulhat hozzá - aki akar - ahhoz, hogy gyermekei másként nőjenek fel abban a világban, mellyel szemben talán saját magának is kifogásai vannak. Természetesen érthető, ha valaki nem akar ebben elmélyedni, de (!) - az eredmények alapján - elfogadja mindazt, amit ez a pedagógia, ez a szellemiség a magáénak vall.

A réginek el kell halnia ahhoz, hogy új csíra bontakozhassék ki. Ezt a folyamatot lehet csupán szemlélni is, de lehet akarni megérteni. Ekkor azonban magunknak is erőfeszítéseket kell tenni a megértés útján! Legyen ez az újság és ez a szám is hű szolgáltatója ennek az igazság, a szépség és a moralitás szellemében, serkentsen új erőket és jó-akaratot az emberekben!

Türkössy Szilárd

Az élet mindenütt legyőzi a halált. És a húsvét az kell, hogy legyen számunkra, ami emlékeztet az életnek erre a halál feletti győzelmére, ami erőt ad számunkra.

Rudolf Steiner

Rudolf Steiner

EREDENDŐ BŰN ÉS KEGYELEM

(München, 1911. május 3.)

... Ha az ember énjével belemerül a fizikai-anyagi élet tengerébe, éppen személyiségét, heves vérét, hullámzó hajlamait és vágyait találja meg asztráltestében; ebben az érzelmi életében tud személyiség lenni. (Az antropozófia *asztráltestnek* nevezi az ember lényének azt a részét, mely az érzések, érzelmek, vágyak, szenvedélyek, indulatok, öröm, stb. otthona. – a szerk.) Amikor azonban útja felvezet az erkölcsi eszmények országába, ezt az országot sem szabad elvontnak és üresnek találnia. A szellemi világba feljutva, onnan is **valami éppoly személyes jellegű erőnek kell feléje lüktetnie, amilyen személyes élet árad feléje akkor, mikor énjével vérének hevébe, hajlamaiba merül bele. Fel kell jutnia az eszmények világába, anélkül, hogy elvonttá váljék. De vajon miképp tehet szert személyiségre a szellem területén? Miképp válhat képessé arra, hogy eszményeit úgy tudja magában kiépíteni, hogy azok személyes jellegget kapjanak? Csak egy módja van ennek: az, hogy ott a szellemi magasságokban is olyan személyiséget tudjon magára öltetni, olyat, amilyen, teljesen olyat, amilyen itt a Földön, **tevékenykedő,****

húsból és vérből álló személyisége. És miféle személyiség az, akit az embernek magára kell öltetnie, ha fel akar hatolni a szellemi világba? Krisztus az! Pál apostol ellenlábasa azt mondaná: „**nem én, hanem az asztráltestem**”. Pál apostol azonban azt mondja: „**nem én, hanem Krisztus énbenem**”; **ezzel jelenti ki azt, hogyha él bennünk Krisztus, akkor az elvont eszmék egészen személyi jelleget öltenek. Íme Krisztus impulzusának jelentősége! Nélküle elvont eszményekhez jutna az emberiség, erkölcsi hatalmak mindenféle eszményeihez és más effélékhez, amiket sok történetíró az úgynevezett történelmi eszmék közé sorol, melyek azonban sem élni, sem meghalni nem tudnak, mivel hogy nincs teremtő erejük.** Tudatában kellene lennünk annak, hogy amikor a történelem **könyvekben ilyen eszmékről van szó, ezek az eszmék csak holt, elvont fogalmak és igazán nem uralkodhatnak történelmi korok felett. Ezekon csak az életnek lehet hatalma. Fejlődésünk egy magasabb személyiséghez kell hogy vezessen bennünket; Krisztus személyiségéhez, akit felöltünk, felvesszünk magunkba. Így jutunk**

ismét fel a szellem világába, ha nem csupán beszélünk a szellemről, hanem azt be is fogadjuk magunkba, abban az eleven személyes alakban, ahogyan a palesztinai eseményekből, a Golgotai misztériumból felénk árad. Krisztus impulzusának hatása alatt megadatik az embernek, hogy újból a magasba emelkedjék. Elvont eszményeit egyes-egyedül csak azáltal tudja mindig jobban és jobban személyi jelleggel telíteni, ha egész szellemi életét Krisztus impulzusával itatja át. Azonban ha az én kifejlődése előtti időkben hibánkon kívül reánk hárult az, amit eredendő bűnnek nevezünk, s amiről úgyszólván nem tehetünk, akkor alapjában véve az sem a mi érdemünk, hogy Krisztus közbelépett, hogy Őt magunkra ölthetjük. Abban, amit cselekszünk, amit megkísérelünk, hogy közel férközzünk Krisztushoz, már szabadok vagyunk. Az már énünk műve, már a magunk érdeme. De hogy Krisztus itt van és mi azon a csillagzaton élünk, amelyet az Ő lábai tapostak és hogy az ezt követő korszakban élünk, ez nem a mi érdemünk. Ami tehát a pozitív, az élő Krisztusból árad, hogy bennünket újból a szellemi világba emeljen, az énünk hatáskörén kívül áll, az bennünket felfelé vonz, anélkül, hogy ezt mi magunk bármivel is előidéztük volna, mint amiképp nem mi idéztük elő azt sem, hogy úgyszólván hibánkon kívül vétkekké váltunk. Krisztus jelenléte a Földön ugyanúgy érdemetlenül

adja nekünk meg azt az erőt, hogy újból felemelkedjünk, mint ahogyan hibánk nélkül történt az ellenkezője. Mert sem az egyiknek, sem a másiknak nincs köze ahhoz a személyi elemhez, amelynek területén belül az én él, hanem csak ahhoz, ami megelőzi s ami követi az ént. Nem egyszer hangsúlyoztuk, hogy az ember olyan állapotból alakult ki, amelyben csak fizikai teste, éterteste és asztrálestete volt, és azáltal fejlődik tovább, hogy asztrálestétét manasszá alakítja át. (Az emberiség fejlődésének jövőbeli útja az, hogy lelkünk elemei örök értékűekké, azaz szellemiekké váljanak. Az első lépés ehhez, hogy érzésvilágunk ne a rokonszenv és ellenszenv múló hangulatai szerint igazodjék, hanem a morális igazságok szerint. Amikor ez bekövetkezik, akkor az emberi énbe a szellem-én vonul be, az ősi bölcsesség keleti kifejezésével élve: a manas. Bővebbet ld. Rudolf Steiner János evangéliumáról szóló művében (Genius kiadás), és a „Világ és az ember” c. művének (Genius) „Az ember mivoltáról” szóló fejezetében. – a ford.) Amint az eredendő bűnnel rontott asztrálestén, úgy ismét javít rajta Krisztus ereje által. Krisztusból belénk árad valami, ami asztrálestünket éppen annyival teszi jobbá, mint amennyivel egykor rosszabbá lett. Ez az egyenérték; ez az, amit igazi értelmében „kegyelemnek” nevezünk. A kegyelem az eredendő bűn fogalmának egyenértéke, kiegyenlítő fogal-

ma. Krisztus beáradása az emberbe az a lehetőség, hogy övele egyesülhetünk és Pállal együtt elmondhatjuk: „nem én, hanem Krisztus énbennem”; ez kifejezi mindazt, amit a kegyelem fogalmával jelölhetünk.

Elmondhatjuk tehát: nem értelmezzük tévesen a karma eszmét, ha arról beszélünk, hogy van **eredendő bűn** és van kegyelem. Mert a karmatan arra mutat rá, hogy az én különböző testekben születik újra. Én nélkül karma egyáltalán el sem gondolható. Amennyiben viszont **eredendő bűnről és kegyelemről beszélünk**, olyan impulzusokat értünk, amelyek a karma síkjá alatt, az asztráltestben vannak. **Sőt, azt is mondhatjuk: az ember a karma mai mivoltát azzal idézte elő, hogy magára vette az eredendő bünt.** A karma folyama a megtestesüléseken át vezet. **Előtte és utána pedig olyan dolgok vannak, amelyek a karmának utat nyitnak, majd azt újból ki-egyenlítik: előtte az eredendő bűn,**

utána Krisztus impulzusának teljes eredménye, a teljes kegyelem elkövetkezése.

Elmondhatjuk tehát: ebből a szempontból is tényleg éppen korunkban nagy és fontos hivatása van a szellemtudománynak. Az **emberiség még röviddel ezelőtt is** csak azt tudta, hogy vannak esz-

mények, de ezeket csak elvont alakjukban tudta felismerni, úgyhogy szabadságról, testvériségről úgyszólván csak elvont eszméket tudott magának

alkotni. Közel kell azonban lennie **annak az időnek, amikor ezek az eszmék nem csupán eszmények gyanánt, hanem élő erők fényében jelennek meg előttünk.** Az ember már túl van a fejlődésnek azon a fokán, hogy eszményeit csupán elvont alakjukban tudja felfogni, mostmár tovább kell haladnia, hogy személyében át is élje ezeket az eszményeket, hogy **megnyíljanak előtte az „új templom” kapui.** Közvetlenül annak **bekövetkezése előtt állunk ma** (1911. – a szerk.), hogy az

emberek megtanulják majd: ami a szellemi magasságokból leárad, az nem pusztán elvont dolog, hanem abban élet van.

Amikor ez valóra válik, akkor az ember szellemi magasságokba emelkedésében éppúgy személyiség lesz, mint ahogy az, ha az alsóbb szférákba merült énjével. **A mai materializmus nem tud erről,** csak azt tudja megérteni, hogy vannak *elvont* eszményei a jónak, a szépnek. Hogy azonban vannak **élő hatalmak, akik kegyelmükkel** a magasba vonnak: ennek a belátásnak még jönnie kell, mégpedig **a szellemtudományi fejlődésen át,** ami nem más, mint Krisztus megújuló impulzusa. Ha eszményeinket nem pusztán eszményeknek látjuk, hanem megtaláljuk **rajtuk át a Krisztushoz vezető** utat, akkor szellemtudományi értelemben vett folytatását adjuk a kereszténységnek. És akkor a **kereszténység új korszaka kezdődik: megszűnik pusztán előkészület lenni,** mert megmutatja, hogy **minden eljövendő idők számára** magában hordja a legnagyobbat. Tévedés tehát azt hinni, hogy a **kereszténységet a fejlődés oldaláról** veszély fenyegeti. Valóban kishitűek **azok, akik aggodalmaskodnak,** amikor valaki azt mondja: íme, a kereszténységben az eddig megismerteknél csodásabb nagyságok élnek. A kereszténység nagyságát csak olyanok látják át, akik érzik annak az igazságát, hogy mert Krisztus állandóan velünk van, mindig újat nyilatkoztat ki nekünk. Őt kell tehát felkeres-

nünk, mint kútforrást. A kereszténység sokkal nagyobb annál, aminek tartják s ez abban nyilvánul meg, hogy mindig újabb és eleve-
nebb alkotások születnek meg **méhéből. Olyanokkal szemben** pedig, akik azt az ellenvetést teszik: „Hiszen ez nincs is a Bibliában, ez nem az igazi kereszténység.”, rá kell mutatni arra, hogy **Krisztus azt is mondta: „Még sok mondanivalóm volna, de ti még nem tudnátok befogadni azokat.”** Ebben a mondásban nem az rejlik, hogy talán meg akar tőlünk tagadni valamit, hanem az, hogy minden korszakban újabb és újabb megnyilatkozásokat fog adni, mégpedig azokon át, akik **akarják Őt megérteni. Akik ezt tagadják,** azok nem értik meg a Bibliát, de nem értik meg a kereszténységet sem. Nem tudják ugyanis megnyitni fülüket a **krisztusi figyelmeztetés előtt,** amelynek szavait Ő így értette: „sok minden mondanivalóm van még, készüljétek fel azok befogadására, készüljétek fel megértésükre”. A jövőben az **igazi keresztények** azok lesznek, akik hallani akarják, amit Krisztus kortársai, **az első keresztények még nem tudtak felfogni:** akikben megvan az akarat ahhoz, hogy Krisztus **kegyelméből mindig többet és többet** engedjenek szívükbe áradni.

KRÍZISEK

A magasabb Én szava

A krízisek kivetik életünket folyásának medréből. Bár kiindulásuk különböző és individuálisan éljük meg ezeket, általában mégis meghatározható lefolyásuk. A szerző a magasabb Énnel azonosítja az élet kríziseinek forrását, majd megmutatja hogyan részeseznek annak további lefutásában Lucifer, Arimán és egyéb lények.

Ki ne ismerné a krízist, mely egyik napról a másikra kihúzza alólunk a talajt? Olykor hangosan, azonnal érthetően jön: egy felmondás, súlyos betegség vagy a partner elvesztése. De lehetnek ezek jelentős események is: egy találkozás valakivel, házasság vagy egy gyermek születése, melyek hétköznapjainkat hirtelen megváltoztatva krízist váltanak ki. Olyan ez mint egy ébredés! Valaki felébreszt bennünket; talán azért, hogy át ne aludjunk valamit?

A krízis mint ébredés

Gyakori azonban az is, hogy a krízis csendesen jelenik meg bennünk, a külvilág számára észrevehetetlen módon. De ez sem kevésbé megrázó. Mint belső dialógust éljük meg ezt, ami beleavatkozhat hétköznapi tevékenységünkbe. Úgy érezzük, hogy régi szokásaink

nem húznak már, a magunkról alkotott kép nem stimmel. A lelkünk elé tartott tükör azonnal megmutatja a hiányosságokat, kényelmességünket, vagy a magunkról alkotott illúzióinkat. Ekkor is érzünk egyfajta ébredést, bár most belül, önmagunkban. Ez lágyabban, csendesebb átmenetekkel zajlik egészen addig, míg fel nem riadunk.

Ki az, aki ilyenkor elcsíp bennünket csendesen vagy zajjal? Kinek áll érdekében hétköznapjaink felborítása? Ki folytat itt dialógust kivel? Ha egy krízis szerencsés lefolyását vesszük példaként, akkor abban megmutatkozik, **hogyan engem mintegy „felülről”, azaz áttekintéssel vezetnek. Nevezhetjük őt magasabb Énnak, vagy a jövő Énjének, aki egy új helyzetértékelést kényszerít ki.**

Magasabb Énünk a jövőből világít be jelenünkbe, hogy megvizsgálja hol is állunk, tartjuk e még az irányt célunk felé. Rudolf Steiner mondja egy előadásában¹: „hétköznapi énünk és magasabb Énünk viszonyát a fizikai test az étertest erőivel tükrözi vissza az emlékezet-testünkben, ami valódi Énünk tükörképe”.

Születésünkkel magasabb Énünk elhagyja lelkünket, amint az fokról-fokra száll alá a testiség-

be. **Ő maga fenn marad a létra legmagasabb fokán, a szellemi világban, onnan hat további életünk menetébe. Ő hozza számunkra a sorsunkat meghatározó eseményeket, melyek fejlődésünkre vannak.**

Magasabb Énünk rendezi meg hétköznapi ényünk kríziseit, vizsgálja hogy minden, ami velünk történik, kapcsolatban áll-e fejlődési megbízásunkkal. Itt szeretnék utalni Rudolf Steiner „tetőcserép-gyakorlatára”, miszerint; „magam gondoskodtam arról, hogy a fejemre esett...” Így minden krízist a magasabb Én szavának tekinthetünk, aki fentről küld egy ébresztőt; születésünk előtt megfogadott továbbfejlődésünk helyes irányához.

A krízis fokozatai

Vannak azonban lények, melyek születésünk óta kísérik bennünket életünkben. Akik, különösen a gyermekkorban és ifjúságunkban segítettek bennünket a földi érettségbe, akik azonban ellene hatnak a magasabb Énnek. Tehát részt vesznek a krízis folyamatában. Világossá lesz ez, ha egy tipikus krízis lefolyását követjük:

Mert mi is történik ilyenkor? A krízis rendszerint kivált egy „beavatkozó változást”, amit gyakran sokkoló érzés követ. Bénultnak érezzük magunkat, gyakran még egy világos gondolatra is képtelenek, nem is beszélve a cselekvésről.

Ha rákérdeznek, az eseményt

bagatellizáljuk, kiiktatjuk, félretoljuk. Az elhagyott férj egészen biztos abban, hogy felesége visszatér majd hozzá. Vagy: a betegség bizonyosan nem is olyan súlyos, elcserélhették a diagnózis papírjait. A valóság napokra, hetekre kiiktatódhat, az élet meg megy tovább szokásos útján, ahogyan addig is.

Tudat alatt azonban az érzések **harca kezdődik el. Felépül egy belső keménység, ami kifelé türelmetlenségben, dühben, bizalmatlanságban jelentkezik, egészen a gyűlölködésig menően. Ha a krízis következtében saját megváltozásunk jött létre, akkor ebben a szakaszban mély kétségek, sőt szemrehányások keletkeznek ez irányú döntéseink iránt.**

Erre aztán minden erő bevetésre kerül, hogy fenntartsuk az eredeti állapotot. A krízis-kutatás ilyenkor az alkudozások idejéről beszél: „Ha jó jegyeket kapok az iskolában, és többet segítek anyámnak, akkor apám visszatér.” – gondolja az elhagyott fiú. „Ha gyorsabban dolgozom és további feladatokat vállalok, akkor a főnök biztosan újra alkalmaz.” – gondolja az elbocsátott titkárnő.

Vagyis minden erővel megpróbáljuk a régi helyzetet fenntartani. De mitől fél az ember ebben a helyzetben? Félti régi szokásait, a kipróbált megtartását akarja, melyben biztosnak érezte magát? Vagy ez, félelem a szakadék szélén állva, egy új, szokatlan világba való behatolással szemben?

A krízis legmélyebb pontja mindig egy szakadék, ami találkozás önmagunkkal és annak árnyékszeplőivel. Stagnálás, de egyben visszafordulás is, egy átalakulás, **ami első elfogadása az elmúlt időszaktól való elszakadásnak.** A legtöbb ember számára ez a legnehezebb szakasz, mert a valóságot itt már nem lehet tovább tagadni.

A harag ekkor mély veszteségérzetbe megy át, ami gyászt hoz a felszínre. Ilyenkor gyakran az összes rejtett életfélélmünk feltör, ami a szakadékot áthidalhatatlannak mutatja, és ez elvezethet egészen a depresszióig is. Ha eddig agresszióink kifelé irányult, most befelé fordulhat, ami az önmagunkban való kételkedéstől, **egészen az öngyűlöletig terjedhet.**

Az élet egész értelme kerül vizsgálatra, ami egyfajta nyitottságot hozhat az új életbe. Ebben az átmeneti szakaszban sokak számára megjelenik a pillantás **szellemi világ felé való, kereső irányítása.** Nem ritka az sem, hogy **mély belső együttlétet érzünk a spirituálissal, ami irányadó lehet a jövőbeli életút számára...** Megkezdjük felfogásunk megváltoztatását.

Pillantsunk vissza most a krízis egyes fázisaira: egy beavatkozó változás megakadályozza életünk egyenes vonalú futását. **Magasabb Énünk „elébünk tesz”** egy témát, ami kihívást jelent addigi önismeretünk számára. **Megfigyelhető a fejlődési ciklus vonala (egy parabola), melynek első, lefelé hajló fele „vákuummal”** hasonlítható össze. Itt láthatjuk azokat a lényeket, akik elkísérnek bennünket életünkben: Lucifer és Arimán. Nekik érdekükben áll bennünket a földi feladatoktól visszatartani, **avagy épp ellenkezőleg;** bennünket még inkább összekötni az anyaggal (Arimán).

A krízis kezdetén tehát egy várható változás áll, annak következményeivel, amit eleinte ártalmatlan, bagatell dologként kezelünk: **„Én rendben vagyok, semmi sem történhet velem.”** - halljuk. De ki beszél hozzánk ekkor? Lucifer, aki el akarja kerülni velünk a konfliktust, hogy magunkat védettnek érezzük: átmenetileg.

Ha ez nem valósul meg, akkor a másik oldalról érkezik **„segítség”:** ekkor még meg vagyunk győződve igazunkról, hétköznapi igazáról. Tehát támaszkodásba megyünk át, Arimán kemé-

nyit meg bennünket: agressziót, mérget és gyűlöletet szórunk kifelé.

Krisztus három megkísértése

Ha mindez nem hozza meg az elvárt „megváltást”, akkor további túlélési stratégiákat fejlesztünk ki. Mert a szakadék szélén rettentő nagy okosság és felfuvalkodottság jellemző ránk, amit Arimán és Lucifer hatalmának köszönhetünk. A két ellenerő egyesült erővel próbál „megvédeni bennünket” a szakadéktól, a parabola aljától, ahol Krisztus közelébe kerülnénk.

Sokan vannak, akik itt minden erejüket bevetik, hogy hétköznapi énjük oldalán maradhassanak, bár nyakig ülnek a krízisben vagy egy depresszióban, mely elvágja őket az élettől. Felmerül a kérdés, hogy miért nem akarnak a szellemi világ közelébe kerülni? Olyan ez, mint Krisztus 40 napja a sivatagban, ahol Arimán és Lucifer kísértéseinek volt kitéve.

Krisztusnak ki kellett ott állnia három próbát, ami által valódi emberré válhatott, hogy így önmagát összeköthesse az emberiséggel. Ugyanígy kérdezhetjük mi emberek, hogy Arimán és Lucifer kísértéseinek lelkünket kitéve, egy katarzist átélve, megtisztító lépések megtétele után közelebb akarunk-e kerülni Krisztushoz?

Amint túljutottunk a krízis legmélyebb pontján, bensőnkben egy fordulatot élünk át, ami már megéléseink elfogadásával mutatja az utat: olyan más életformához ve-

zet ez, mely lehetővé teszi új önértékelésünket. Belső békénk lehetővé teszi a visszapillantást a krízisre, és így megtalálhatjuk annak, eddigi életünkben elfoglalt értelmét.

Tükröződjünk tudatosan

Felismeréseink új életünkbe való beépítéséhez három segítő áll mellöttünk: a hit, a szeretet és a remény. „...A szeretet ereje egy éltető erő. Olyan, ami mélyen nyugszik lényünkben, éberen és élően tart bennünket, mélyebb erő ez, még a hitnél is. (...) De az életben a legfontosabb erők, mégis a remény erői, a bizonyosság a jövőben.” - mondja Rudolf Steiner.

A krízis a magasabb Én szava, aki elénk hozza a jövőt. Elkerülhetők vajon a krízisek, ha jobban előkészítjük magunkat? Nos, magasabb Énünk számára naponta nyújthatunk egy megtisztított kelyhet, amennyiben pillantást vetünk a szellemi világba, de egészen gyakorlatiasan is fordulhatunk embertársaink felé, öbennük tükröződve. Mindig azokban, akik éppen belépnek lelkünk színpadára, hogy lelkünket megtisztíthassák.

MONIKA KIELHINRICHSEN, 1956-ban született Cuxhavenben, ma Kielben él, ahol szociál-pedagógiát, majd később Waldorf pedagógiát tanult.

A cikk megjelent: Das Goetheanum 2009 január 2. Fordította: Orosz Iván

Henning Köhler

A FÉLÉNK, SZOMORÚ ÉS NYUGHATATLAN GYEREKEKRŐL.

Spirituális nevelési gyakorlat alapjai
(részlet)

Emlékezzünk rá, nyugalom és belső áhítat azok a fogalmak, amelyekkel leginkább körülírható az, az alap-tartás, amelyre minden épülhet, amit külsőleg tehetünk az élet-érzék kifejtésére, a táplálkozásra, melegen tartásra, testápolásra, ritmus- és alvásbeosztásra vonatkozóan, e nélkül – nyíltan kimondom – a **külső tevékenység üresjáratban fut.** Nem kell önöknek elmagyaráznom, hogy éppen a nyugalom és a **belső áhítat azok a kvalitások, amelyektől a lehető legtávolabb állunk.** Ezt mindenki tudja saját tapasztalatából, én is, mint két leánygyermek apja. Ezért aztán nem is lehet azon csodálkozni, hogy az élet-érzék fejlődési deficitjén alapuló magatartászavarok a legsúlyosabb magatartási problémák közé tartoznak, amelyekkel **szülőknek, tanároknak és gyermekorvosoknak szembesülniük kell.** Melyek ezek a problémák

Amint láttuk, az élet-érzék az önmagában nyugvás, a védettség és állandóság érzését biztosítja. Általa a gyerek a testben tartott lelki lénynek és lelkileg áthatott testi lénynek érzi magát. Az élet-

érzék közvetíti a testi-lelki egység alap-tapasztalatát. A „jó közérzetel való áthatottság” (Steiner) az, az állapot, amire várakozással tekintünk („céldinamika”), és amelynek révén fokozódó orientációs biztonsággal emelkedik a tolerancia küszöb az olyan állapotváltozásoknál, amelyek az elvárásokkal **ellentétesek.** Egyszerűbben és kissé képi formában: egy makkegészségesen fejlődött élet-érzék különbséget tud tenni a kis és a nagy irritációk között. Ha „hasfájást” jelez, az még nem iktatja ki az **elsődleges észlelést, hogy „belsőleg egésznek érezze magát”.** Ezért testi kellemetlenségeknél - ha nem túl **erősek** – mégis megmarad az, az érzés, hogy nagyjából biztos talajon áll az illető. Az **elsődleges élet-érzék észlelés viszonylag magas állhatatosságot mutat fel a másodlagos élet-érzék észlelésekkel szemben (disszonanciák észlelése).**

Ez nem áll fenn élet-érzék zavarokkal **küzdő gyerekeknél.** Minden csekély rossz közérzet azonnal felkavarja a lét alapjait. A saját testre való odafigyelés szorongást, ingerültséget, rosszulletet vált ki. Ilyen gyerekeknek ritkán adatik meg

a „jó közérzettel való áthatottság érzése”, amelyről Rudolf Steiner beszél, legfeljebb akkor, ha anyyira kimerültek, hogy nem tudják már **legyőzni a fáradtságot**. Napközben **szinte fő foglalkozásuk a fáradtság leküzdése**, minden nyugalmi állapot elhárítása, mivel nyugalmi állapotban a tudat a saját testükre **irányul és előtérbe nyomul az élet-érzés érzékelésé**; s ha az eközben **fellépő érzések kellemetlenek**, akkor a gyerekek elkezdnek kapálózni, futkározni, szaka-
datlanul beszélnek vagy zajt csapnak, ujjakkal babrál-
nak valami-
t, rágják a körmüket, grimaszokat vágnak, stb. szívesen tartózkodnak lár-
más, nyugtalan környezetben, mert az **eltereli őket maguktól, és ha kívül beáll a nyugalom, akkor ők gondoskodnak zajról és nyugtalanságról**.

Ilyen gyerekeknél gyakran **jelentkeznek ideges „tikkek”, pl. notórius köhécseles, krákogás, görcsös pislogás, hirtelen bólogató mozgás, erőltetett légzés visszafogás és hasonlók**. Mindez azzal függ össze, hogy állandóan tenniük kell valamit, hogy ne érezzék önmagukat. Természetesen szinte mániákusan keresik a tévének az embert önmagából kihúzó hatását, és minden

megengedett és megengedhetetlen módon édességet szereznek maguknak, hogy ezáltal legalább rövid időre **megteremtsék a testi-lelki harmónia érzését**, ami manipuláció nélkül nem akar helyreállni. A szülőket **gyakran nyugtalanítja, hogy a gyerekek már nagyon korán minden kínálkozó alkalommal „onanizálnak”** (megjegyzendő, ez a gyerekkori onanizálás minden ellenkező **híresztelés ellenére többnyire nincs összefüggésben szexu-**

ális fantáziálással). Ezek a **gyerekek** ügyetlenek és rendetlenek, folyton megütik és felsértik magukat, gyakran agresszív mozgás **isim-pulzusok** hatnak végtagjaikra és **megdöbbenő**, hogy nyugtalan-

ságukban és hektikusságukban mennyire nem észlelik saját testüket. **Egy ilyen kis vadóc vérző térddekkal jön be és még észre sem vette a sérülést**. Egy másik gyerek szándékosan futkosott a hóban, már **kékre fagyott a lába, de úgy tűnik, fel se vette**. **Jellemző tünet a saját test és mindannak elhanyagolása, ami az ápoltságot és külső megjelenést illeti**. Szinte begyakorolt készségről **beszélhetünk**, amellyel a **testet mellőzik, ill. a test-érzést kikapcsolják**.

Az ezt a magatartást kompenzáló

készséget az élet-érzék orientáló képességének zavarára irányuló reakcióként foghatjuk fel. Amilyen mértékben csökkent a test-érzék a hiperaktív mozgás nyugtalansági állapotában, olyan végletesen fokozódott másrészt a szervi érzékelés a nyugodt, éber állapotban. Ezért ezt minden áron igyekeznek elkerülni. Ez a „testfélelem”, jobban mondva: attól való félelem, hogy fel kell figyelniük saját testükre. Ennek gyökerei az élet első hónapjaira és éveire vezethetők vissza. Az említett fejlődési lépés a „pozitív, nyugodt, éber állapothoz” nem történt meg rendszeresen. Miközben a gyerek nagyobb lett és intellektuálisan tovább fejlődött, sok esetben megelőzve kortársait, alap élet-érzékre

Farkas Boglárka, 11. osztály
„Elemek” - Víz (pasztell)

vonatkozóan a kisgyerekes állapot maradt fenn, amennyiben állandóan kínozzák saját test-észlelései. A reakciók erre általában szintén gyerekesek: a rongálás, állandó törekvés a zajra, állandó vágy, hogy „megszoptassák” (csak hogy lép előtérbe). A legtöbb általa ismert esetben fellép egy rohamszerű, az agresszivitás határát súroló fecsegési kényszer, amely elől az anyák, gyakran már az idegek ki-

merülésének határán, védekezés-képpen visszavonulnak.

Látják: ezek a gyerekek egyrészt mindent elkövetnek azért, hogy ne kelljen önmagukat érezniük, mert ezzel nem szereztek kellemes tapasztalatokat, másrészt sok magatartásforma arra irányul, hogy legalább átmenetileg megteremtsék azt, ami egészséges fejlődés esetén mint testi jóközérzet fokozatosan természetessé válik és alapját képezi az erőteljes, önmagában megerősödött kedély és akarat életnek.

Noha a kép még nem teljes, most legalább tudjuk, hogy a magatartászavarokkal küzdő gyerek melyik típusával állunk szemben. Az ún. hiperaktív szindrómáról van szó, amelynek a „minimális cerebrális diszfunkció”-ba (csekély mértékű agykárosodás) való besorolásáról az iskolatudomány szerencsére kezd leszokni. Tehát az ideges, dekoncentrált, nyugtalan gyerekekről van szó, akik gyakran magas intelligenciájúak, de rossz a motorikus integrációjuk és híresek, ill. hírhedtek, mint zavarkeltők, különösen ünnepek, áhítatos alkalmakkor. Rettegnek tőlük, mint elviselhetetlen bajkeverőktől, nótórikus rossz

tréfacsinalóktól. Ugyanakkor szeretik őket okos fejcskékükért, eredeti bemondásaikért és váratlan, viharos szeretet-megnyilvánulásaikért, amelyekkel pazarló módon elárasztják azt a felnőttet, aki elnyerte bizalmukat.

Röviden összefoglalva: mivel ezek a gyerekek az élet-érzék észlelés területén hiányosan orientáltak, már a legkisebb testi rossz közérzet olyan bizonytalanságot vált ki náluk, hogy kialakul a fizikai félelem-érzésem alapuló ideges, agresszív típus magatartás-zavara. Egyre több gyerek hajlamos erre - aminek okaira itt nem térhetek ki - anélkül, hogy a szülők nevelési hibákat vagy mulasztásokat követtek volna el, nem feltétlenül ez a kiváltó ok. Valójában egy civilizációs zavarral van dolgunk, amelynek

sokrétű háttere van, de annál szükségesebb, hogy komolyan foglalkozunk a megfelelő pedagógiai intézkedésekkel. Hiszen a gyerek jövőjéért dolgozunk. Amennyiben elegendő figyelmet szentelnek az élet-érzék ápolásának, tehát megfelelő belső hozzáállással fordulnak mindazon feladatokhoz, amelyek a táplálkozás, melegség, testápolás, testkontaktus, öltözködés, ritmizálás és alvás ápolás területén adódnak, nem csak abban segítenek a gyerekek, hogy kifejlessze a helyes ön- és létbizalmat, hanem a továbbiakban is. Itt újra megérkezünk a kiindulópontunkhoz. A „továbbiak” alatt azt értjük, hogy az élet-érzék ápolása előremutató, morális nevelés is.

Folyt. köv.

Mayer Imola (10. oszt.): Ki vagyok én?

*Ki is vagyok én valójában?
Szerepet játszom egy kalitkában?
S a gondolataim titkon maradnak?
Vagy fénylenek, de homályba hullnak?*

*Miért nincs válasz a kérdésekre?
Mindenki néma, néz merengve.
Mire is gondolhatnak-e pillanatban?
Talán feltették ők is-e kérdést magukban?*

*Ki ismeri ki magát teljesen?
Talán senki, vagy hallgatnak csendesen?
Bár elmondanátok, hogy ki az az én,
Mert talán mást is érdekel, nem csak engem...*

*Az ember csak test, vagy több is annál?
Talán van szellem, lélek, ami benned jár?
Hiszünk benne, vagy lenézzük-e ezt...
Bárkik vagyunk és leszünk, csak rajtunk áll...*

Karl König

A GYERMEK ELSŐ HÁROM ÉVE

Az egyenes járás elsajátítása. Hogyan tanuljuk meg az anyanyelvet? A gondolkodás felébresztése.

Részlet

A GONDOLKODÁS FELÉBREDÉSE

Fejtegetéseinket most a gyermek életének harmadik életévére terjesztjük, aminek sorsdöntő jelentősége van további fejlődésére. Egyéves korában megtanult egyenesen járni, és a világból kiemelkedve azt is megtanulta vele, hogy a környezetét, mint élményt hogyan különböztesse meg saját mivolta tapasztalásától. Kétéves korában a környezetében lévő dolgok a beszéd megszületésével nevet kaptak, és a sokrétű beszéd kezdeti rendet teremtett a saját maga tapasztalásakor zavarba ejtő változatosságban, elsősorban amikor „megszóltat” és ha, „megnevezett” valamit. Bizonyos fokig felfűzhetette a világot (úgy a külső, mint belső világát) a szavak és kezdetleges mondatok fonalára, és fel is díszíthette vele magát, mint a lánccocskával, amit ez idő tájt ő maga állított össze színes láncszemekből. Mert a kisgyermek a legnagyobb örömmel nézegeti magát saját szavai erejének tükrében, és ünneplő ruhaként viseli a beszé-

det, amit már elsajátított magának. Ez a ruha biztonságot nyújtó ház is, és ezért menedék is. De ha egy szó vagy egy mondat szerkezet hiányzik vagy nem egészen sikerül, csalódás söpör végig a gyermek lelkén, ami néha még kétségbeeséssé is fokozódhat, mint mindig, ha lyukas a ruha.

Nos, három éves korban – **abban az időszakban, ami úgy kezdődik, hogy egyre jobban megtanul beszélni és az első durcás** korszak megjelenéséig tart – egy teljesen új eseményre kerül sor: ébredezni kezd a gondolkodás. Egészen kiváltságos, gyakran a mindennapokból kimagasló pillanatokban történik, miközben a gyermek kezd személyisége tudatára ébredni. Gyakori eset, hogy az ilyen pillanatok csak ritkán lépnek fel és csak évek múltán sűrűsödnek, válnak egyre jobban irányadókká, de hároméves korban kezdenek már mutatkozni. Azután pedig a gyermek már **önmagát és a világot szemlélő lény** lesz, aki már nem gyerek többé,

hanem saját maga tudatában lévő személy.

De hogy gondolkodása felébredéséig eljuthasson, annak még nagyon sok feltétele van. Néhány közülük fontosabb a többinél, de **a megszerzendő feltételek többségére szükség van. Most csupán a leglényegesebbeket említem, amelyekkel később majd még közelebbről foglalkozunk.** Elsősorban a beszéd továbbformálását kell tekintetbe vennünk, mert a legtöbb gyermek csak kétéves kora végére tanulja meg helyesen szerkeszteni a mondatokat, a szavak pedig kezdenek átalakulni, átváltozó jelenségekké válni. Hogyan fokozza a **jelzőket, hogyan alakítsa a főneveket, milyen ige-**

időket használjon? Ezt a területet fokozatosan hódítja meg. Így sokszorozódnak meg az idő- és a térbeli élmények, és jelentékenyen bővül az a terület is, ahol a dolgok értelmét felfogja.

A gondolkodás felébredésének egy további, nélkülözhetetlen alapja, hogy emlékezni tudjon. Hozzá tartozik, hogy az emlékezetét fokozatosan alakítsa ki attól kezdve, hogy ködösen felismeri emlékbeli képzetait, egészen odá-

ig, hogy tudatosan életre is kelti őket.

A harmadik a játék. Alapvetően fontos, hogy a gyermek folyamatosan újjáalakuló játék, a felnőttek világának utánpótlása és saját fantáziájának felelevenedése közben szabadon foglalataskodjék. Hogyan jutna el a gyermek saját személye felismeréséhez, ha min-

Rácz Melinda, 11. oszt.
grafit

dent, ami körülötte zajlik, nem utánozna, ismételné, ha így nem szembesítené magát a „nem-én”-nel? Valójában minden játéknak az, az értelme, hogy közben a gyermek úgy alkot meg egy világot, hogy – mivel ő alkotja meg és így ki tud alkotásából emelkedni – ő maga nem válik alkotás-részévé.

Mindenekelőtt hozzátartozik még

az is, hogy fokozatosan fel kell fognia az idő fogalmát, ami magába foglalja a jövőt és később a múltat is, továbbá fokozatosan képessé kell válnia rá, hogy a teret is hatalmába kerítse, ahol nemcsak járni, futni lehet, de megvan benne a helye az egyes dolgoknak is, mint a ládában a különféle játékszereknek és a szekrényben a ruháknak. Így lesznek ugyanis a házakból, utcákból, mezőkből és a fák, bokrok

szegélyezte utakból jól ismert je-
lenségek. Tekintetbe kell vennünk
még valamit, hogy megértsük a
gyermek viselkedésének bizonyos
módozatait: minél kisebb a gyer-
mek a térbe-
li világhoz
képest, an-
nál na-
gyobbnak éli
meg magát.

Az észle-
letek fokoza-
tos felfogá-
sára, és kép-
zetekké való
átalakulá-
sukra is te-
kintettel kell
lennünk. A

folyamattal nagyon szorosan ösz-
szefügg, hogy az emlékezete ho-
gyan alakul; később még szert
teszünk rá, hogy megemlítsük.

Amikor ezekre az egyes lelki
funkciókra utalunk - melyeket a
gyermek hároméves korában nem
megszerez, hanem kialakít, sőt
nemcsak kialakítania kell őket,
hanem egymással össze kell kap-

csolnia -, csupán jelezzük, hogy
ilyenkor mennyire összetett folya-
matok zajlanak le. Amit „a gon-
dolkodás felébredésének” neve-
zünk, csak akkor jöhet létre, ha

Fotó: Szalai Márton, 10. osztály

ezen sokré-
tűek és
össze is
vágunk. A
beszéd, a
képzetek,
az emléke-
zet, a já-
ték, az idő-
és térbeli
tájékozó-
dás a böl-
cső körül
körben álló
és fölébe

hajló jóságos asszonyokra hason-
lítanak, amiben a gyermek alszik
még ugyan, de már éppen ébredő
félben van. Az asszonyok mind-
nyájan szólnak hozzá néhány
buzdító szót, segítik is néhány
mozdulattal és így zajlik le a fo-
lyamat: a gondolkodás, a gyer-
mek, akiről majd beszélünk most,
felébred.

Reményik Sándor

Szappanbuborék

*Valaki szappanbuborékot fúj,
Mindegy most, hogy Isten, vagy
kisgyerek,
Világok a t kelt életre a száj,
Mely szappanbuborékot ereget.*

*És szállnak, libegnek a fényes
gömbök,
És szét pattannak - s elnyeli az ég. -
Egy szappanbuborék is egy világ,
S egy világ is egy szappanbuborék.*

KÉSZÜLŐDÉS AZ ÜNNEPRE

Rudolf Steiner

A VILÁG PÜNKÖSDJE

az antropozófia híradása

Részlet a Krisztiániában 1923. május 17-én tartott előadásból; GA 226

... Amit a tanítványok a pünkösdi titkának érezték, azt az ember mindig újra átérezheti: Krisztus maga szállt le a Földre. A mi szívünkben kisarjad az Ő ereje, mint halhatatlanságot hozó erő. És akkor Krisztus szavait mélységes igazságukban komolyan kell venni. Komolyan kell venni pl. azt a mondást: „És én veletek vagyok a világ végezetéig.” És ha az ilyen mondást szellemi mélységében egészen komolyan vesszük, akkor eljutunk annak a megismeréséhez, hogy Krisztus nem csak időszámításunk kezdetén volt itt. Mindig itt van, szól hozzánk, csak meg kell, hogy halljuk. Ehhez azonban a szellemtudomány révén meg kell tanulnunk, hogy minden anyagiségben a szellemet lássuk, szellemet a kő, szellemet a növény, az állat, az ember, a felhők, a csillagok, a Nap mögött. Ha a materián keresztül újra megtaláljuk a szellemet a maga valóságában, akkor emberi lelkünket megnyitjuk Krisztus hangjának is, mert Krisztus

szólni akar hozzánk, csak meg kell, hogy halljuk Őt.

És az antropozófia tud beszélni arról, hogy minden természeti jelenség mögött szellem van. Ezért arról is szólhat, hogy az emberiség minden földi történetében szellem van, szólhat arról, hogy a Föld megkapta értelmét a Golgotai misztériumtól.

A Golgotai misztérium előtt a földfejlődés értelme a Napon volt. A Golgotai misztérium óta a földfejlődés értelme egyesült a Földdel. Ezt akarja az antropozófia, mint a pünkösdi örök titkát elhozni az emberiségnek. És ha az emberek készek arra, hogy az antropozófia segítségével újra megkeressék a szellemi világot, akkor a mai idők számára szükséges módon találják meg Krisztust, a mindig jelenlévőt.

Ha az emberek ma nem fordulnak a szellemi megismerés felé, elvesztik Krisztust. Eddig a kereszténység nem volt a megismerésre utalva. Krisztus mindenkiért halt meg. Nem tagadta meg

az emberiséget. De ha az ember visszautasítja Krisztust a megismerésben, akkor megtagadja Őt.

Sokszor beszélnek úgy az antropozófiáról, mintha ellensége volna a kereszténységnek. Ha valóban felveszik magukba az antropozófia szellemét, majd látják, hogy éppen az antropozófia nyitja meg újra az emberek fülét, szívét, egész lelkét a krisztusi titok számára.

Kedves barátaim, az antropozófia azt akarja, hogy sorsa egy legyen a kereszténység sorsával. Ehhez azonban az szükséges, hogy az emberek ne csak a Krisztusról szóló halott szót vegyék fel, hanem affelé a megismerés felé forduljanak, amely elvezeti őket magához ahhoz a fényhez, amelyben az élő Krisztus lakik, nem a történelmi Krisztushoz, aki évszázadokkal ezelőtt a Földön élt, hanem aki most és a jövő idők minden pillanatában a Földön az emberek között él, aki az emberek istenéből az emberek isteni testvérévé lett.

Így vegyük fel pünkösdgi gon-

dolataink közé azt a gondolatot is, hogy az antropozófiával megkeressük az utat az élő Krisztushoz, és érezzük, hogy ez megújítja minden antropozófusban az első pünkösd titkát úgy, hogy kivirul lelkében Krisztus megismerése, és érzi, hogy a keresztény világ megismerés tüzes nyelvei hevítik, világosítják meg őt.

Legyen az antropozófia szelleméhez vezető útja egyszermind a s z e l l e m n e k Krisztushoz vezető útja is! És ha az embereknek egy kis része komolyan ezt vallja, akkor a pünkösd titka gyökeret ver sok ember lelkében a jelenben, de főként a jövőben.

És akkor eljön az, akinek az

emberiségnek olyan nagy szüksége van, hogy egészségesse tegye, meggyógyítsa őt. Ahhoz az új emberi megértéshez fog szólni a gyógyító szellem, akit Krisztus küldött az emberiséghez. Akkor elérkezik az, amire az emberiségnek szüksége van: az egész világ pünkösdje!

Sík Sándor

A látogatásról

Lásd, tudtam, hogy ma újra eljössz.
Hogy kopogtatni fogsz s betérsz
Botorkáló bús gyermekedhöz.

És amikor már este volt
És ott kint, úgy, mint az én arcom,
Bús boldogsággal mosolygott a hold,

Éreztem, hogy valaki ott áll,
Hogy ott állsz kint a küszöbön.
S Te ajtómon bekopogtattál.

És akkor némán, nesztelen
Bejöttél, betetted az ajtót
És megálltál szemben velem.

Néztelek és az ajkad lestem.
De Te csak néztél szótalan.
És akkor a lábadhoz estem,

És úgy sírtam keservesen.
Te jobbkezed fejemre tetted
S megsímogattál csendesen.

Szerettem volna porrá lenni,
Hogy rám taposs, hogy rám taposs,
És lépted alatt énekelni.

Nem, édes, én nem vagyok az,
Nem, én nem vagyok. Menj ki tőlem;
Menj, menj! Hisz vár ezer igaz.

Várnak a méltók és a szentek,
A fehérülő homlokukon
Elsurranó kenettel kentek,

Akiken a jeled ragyog.
Azokhoz menj. Mit akarsz nálam?
Édes, lásd, én nem az vagyok.

Én rossz vagyok. Én nem szeretlek,
Szemedbe nézni nem tudok.
Csak - szeretlek. Nagyon szeretlek.

Csak el ne menj. Csak el ne hagyj.
Hova leszek nélküled? Nem eresztlek!
Foglak, én Uram, hogy enyém
maradj.

Sam Betts

AZ ANGOL NYELV TANÍTÁSA EGY WALDORF ISKOLÁBAN

Megjelent: Süss fel Nap! Kisgyermekkorai modell intézmények

„Mielőtt az ember a modern értelemben vett öntudattal rendelkező lény-nyé vált volna, benső lényegének megformálását annak a spirituális művésznek köszönhetette, akinek művészi kifejező eszköze a nyelv volt.”

Rudolf Steiner

A Waldorf-pedagógia több irányból is megközelíthető. Ezek egyike az lehet, ha megfigyeljük, hogy az ember miként teremt kapcsolatot a környezetével. Hogyan válik az ember részesévé az őt körülvevő világnak? A Waldorf-oktatás alapjául szolgáló filozófia szerint — melynek kidolgozása Rudolf Steiner nevéhez fűződik — e kapcsolatteremtés három szinten megy végbe: akarati, érzelmi és tudati szinten. Az emberi lélekben ezek a szintek természetesen egymással szoros összefüggésben állnak, ám a köztük **meglévő különbség is jól érzékelhető az egyén számára. E különbségtétel egyébként rendkívül fontos, ha teljes mélységében meg kívánjuk érteni, hogy a fejlődés útját bejáró emberi lény, a gyermek miként alakul egyszerre önálló, független egyéniséggé, ugyanakkor környezete szerves részévé is. Alapos oka van annak, hogy miért hagytam a tudati szintet a sor végére. A tiszta, éber, logikai úton történő gondolkodás ugyanis fel-**

nőtt tulajdonság. Olyan tudati állapot ez, amelyre az ember a születése pillanatától kezdve fokozatosan **jut el, ahogy halad előre a felnőtté válás ösvényén. Ez az éber, tudatos gondolkodás a felnőttkor idején még tovább is fejlődhet. Életünk során érhetnek bennünket olyan élmények, amelyek jobban elmélyítik ezt a képességünket. Előfordulhat az is, hogy valaki szükségesnek érzi önnön belső fejlődésének előmozdítását vagy egy belső fegyelmelen alapuló rend kialakítását. Ez megvalósítható bizonyos megfigyeléseken alapuló feladatok rendszeres végzésével, valamint szellemi gyakorlatokkal, amelyek egyaránt megerősítik és továbbfejlesztik öntudatunkat. Mindazonáltal az is megfigyelhető, hogy a különböző fejlődési szakaszokon áthaladó gyermek nincs birtokában ugyanannak a tudatos gondolati szintnek, mint egy felnőtt.** (Megállapítható tehát, hogy a tudat kialakulásának egy olyan evolúciós folyamata megy itt végbe, amely bizonyos szemszögből nézve na-

gyon hasonlít az emberi tudat evolúciós fejlődéséhez, ahogy az a történelmi korok folyamán általános szinten végbement.) A *Waldorf-oktatás tanítási módszere a következő elven alapszik*: a gyermek alapvetően más módon viszonyul az őt körülvevő világhoz, s a környezetében lévő emberekhez, mint egy felnőtt. Ez a viszony fokozatosan formálódik, változik, ahogyan a gyermek végigjárja a különböző fejlődési szakaszokat. A fejlődés ezen állomásai jól megkülönböztethetők egymástól. Ott vannak először is a mindenki számára egyértelmű, nagy állomások: a születés, a fogváltás időszaka, az iskolaérettség ideje, a pubertáskor. Ám ezek mellett léteznek talán kevésbé nyilvánvaló, ám ugyanakkora fontossággal bíró, további stációk is. (Például a 9–10 éves kor krízise, amikor a gyermek rendkívüli intenzitással éli meg önnön lényének a környező világtól való elkülönülését.)

A gyermek fejlődése során megtett út az, ami a gyermekben meglévő egyedít, az egyéniséget összehangolja a fejlődési szakaszok által képviselt általános törvényekkel, melyeket a korábban említett főbb állomások is jeleznek. Nem meglepő tehát az sem, hogy amiként a gyermek belső világának a külvilághoz való kapcsolata változik, alakul, úgy helyeződik át a hangsúly az egyik, korábban már említett tudati szintről a másikra. Rudolf Steiner antropológiája tartalmazza azt a bölcs meglátást, hogy az akarati, érzelmi és tudati szintek megközelíthetők (vagy megvilá-

gíthatók) az öntudatos gondolkodás felől.¹ A tudati szintre a tiszta, éber, öntudatos állapot jellemző. Az érzelmi szint ugyanakkor a bensőkben található, egyfajta félhomályos zónában, amely sokkal inkább az álombéli tudathoz hasonlítható. Ezen a szinten önállóságunk, függetlenségünk kevésbé tisztán érzékelhető; lényegesen meghatározóbb szerep jut hangulatváltásainknak. Ebben az állapotban egyfajta felszabadult érzés jár át bennünket, mely lehetővé teszi, hogy könnyedén eligazodjunk élményeink között. Igen nehéz szavakba önteni, hogy miről is van itt szó. E tulajdonságok szóbeli megfogalmazásának problematikus volta is jelzi, hogy miként kapcsolódik az érzések világa az álombéli tudatállapothoz, amely nem egy világos, éber állapot. Ennek ellenére mindannyian tudjuk mennyire erőteljes, mély hatással vannak ránk álmaink. Az akarati tudatszintet szinte lehetetlen szavakkal jellemezni, ámbár működésének eredményei jól láthatók életünkben. Ez az a szint, amely lelkünk legmélyén húzódik meg. Az akarat jelenlétének realitása, valamint nélkülözhetetlen szerepe abban a módban, ahogyan a külvilág jelenségeire reagálunk, nem is kérdéses. Mégis jóval a tudatos gondolkodás szintje alatt működik ez a képességünk. A gondolkodó, megfigyelő, következtető észjáráson messze túlmutató állapotról van szó. Az álomnélküli, mély alvás szintje ez. Vizsgáljuk tehát meg a gyermekeket a fent leírtak fényében!

Áz óvodáskorú gyermek áll leg-

távolabb (függetlenül attól, hogy otthon vagy az óvodában van-e) a **felnőttek kristálytiszt, tudati gondolatvilágától.** Számára csak a mozgás, az érzékelés, a nyitottság és a felfedezés létezik. Valójában a környezettel való találkozás és annak átalakítása zajlik itt nap mint nap.

Ugyanakkor óriási lépéseket tesz meg a tanulás útján

(természetesen egyáltalán nem tudatosan, de ez így is van rendjén). Megtanul állni, járni, beszélni, elkezd gondolkodni. Aztán lassan a játék, a játszás révén megérti környezetének jelenségeit és a társaival való kapcsolatteremtés módját. Mindeközben eljut a lét egy

magasabb fokára, melyet a valós, kézzelfogható életben tapasztal. A tanulás fentebb említett állomásai **óriási jelentőségű, alapvető elemei az emberi fejlődésnek.** (Valójában ezek a legfontosabbak, s lényegesen nagyobb horderővel bírnak, mint a későbbi években folytatott tanulmányok.) Igazából nem is lehet e lépéseket a tiszta, logikai úton való gondolkodás által elsajátítani. Rossz nyomon is járnánk,

ha a tudatos gondolkodást számonkérve szeretnénk biztosítani, **hogy a gyermek megfelelő módon tanulja meg azokat.** (Érdemes ezt a **kérdést a felnőtt szemszögéből is megvizsgálni: hol van az a felnőtt, aki megfelelő bölcsességgel, szak-**

Farkas Boglárka, 11. osztály

„Elemek” - Tűz (pasztell)

értellemmel, valamint tudatos megértéssel viszonyul mindazokhoz a mélyreható folyamatokhoz, amelyek itt végbemennek, s képes mintegy „kiképezni” a gyermek szervezetét, hogy az megtanuljon állni, beszélni és gondolkodni?)

Mi több, kimondhatatlan gyötrelmet is okoznánk, ha ezt próbálnánk megvalósítani. Képzeljük csak el, milyen frusztrált állapotba kerülne a gyermek, mekkora nehézségekkel kellene megküdenie nap mint nap, amikor életének ebben a szakaszában a belső, lelki tudat a domináns! A lélek ezen a ponton az „öntudatlan”, az álombéli akarati tényezőre összpontosít. Ebben a fejlődési szakaszban ez az a meghatározó tényező, amely a gyermeket irányítja. Ekkor egyfajta öntudatlan bölcsesség az uralkodó lelkiállapot, s ez az, ami az iskolaérettség irányába

tereli a gyermek fejlődését. Természetesen az érzelmi és az akarati szintek is igen aktívak ebben az időben. Ha a gyermek e rendkívül érzékeny, sebezhető korban egy feszült, dühkitörésekkel telített légkörű otthonban nő fel, az kihat az egész fejlődésére, egész szervezetén nyomot hagynak e negatív élmények. Hasonlóképpen

nagy jelentőségű az óvodai légkör és hangulat. „Az óvodában mindaz a külső és belső tartás, amely áthatja a gyertyagyújtás, a térítők összehajtásának szertartását, vagy a kenyértészta dagasztását, a gyermek környezetének szerves részét alkotja. A gyermek egész valója szinte egyetlen, nyitott „érzékszerv”,

amely mintegy magába szívja a külső, környezeti benyomásokat, és azokat a belső „hangulatokat” is, amelyek a cselekedetek alapját, háttérét adják. Úgy is mondhatnánk, hogy a gyerekek egyformán utánozzák belső lényünket és azt is, amit teszünk.”²

A kisgyermek alapvető nyitottságának következménye, hogy az ebben a korban végbemenő tanulás közvetítő eleme az utánzás. Az

utánzásnak csakis azért lehet ilyen jelentős szerepe, mert a gyermek és környezete között egy tudatalatti érzelmi-akarati kapcsolat áll fenn, amely szinte teljesen áthatja magát a gyermeket. A tudatos, tiszta logikára épülő gondolkodás

képessége, valamint a környezettől való belső függetlenség kialakulása fokozatosan és egymással párhuzamosan fejlődik ki bennünk. Rendkívül izgalmas nyomon követni azt a folyamatot, ahogy a gyermek tudatos gondolkodásának magvai fokozatosan kihajtanak, majd szárba szökkennek az óvodai évek alatt. Ám igen fontos, hogy e képesség a maga természetes útján fejlődjék. A gyermeki termé-

Farkas Boglárka, 11. osztály
„Elemek” - Föld (pasztell)

szet eredendő épsége, valamint a gyermeknek a környezetével fennálló egysége ezt úgyis biztosítja.

Az iskolaérettség fogalma valójában a következőképpen értelmezhető: az akarati, érzelmi és tudati szintek egy újabb, kulcsfontosságú állomáshoz érkeznek, amely lehetővé teszi a gyermek számára, hogy egy intenzíven működő érzelmi-tudati szinttel vágjon neki az iskolai tanulás útjának. Jelen írás ke-

retei között csak igen leegyszerűsítve kerülhet sor annak bemutatására, hogy az alsó tagozatos évek alatt mennyire a mindent átható **érzelmi minőségre helyeződik a hangsúly**. A tanár akkor végzi a legegészségesebb oktatást, ha **szem előtt tartja a ritmus és bizonyos érzelmi hangulatok törvényeit**. Konkrét példával élve, ha a negyedik osztályban mondjuk az a feladatom, hogy lerakjam az ember tanulmányozásához nélkülözhetetlen alapokat, akkor az, hogy ehhez milyen hangulatot teremtek az osztályban, nagymértékben függ attól, hogy én magam milyen kapcsolatban vagyok ezzel a témával, vagy mennyire lelkesedem érte. E **tényezők egyébként jóval okitobb hatással is vannak a gyerekekre, mint a pusztá tények, amelyeket e témával kapcsolatban összegyűjtök és továbbadok nekik**. A tények is fontosak, de a tanításnak mindössze a csontvázat adják. Ami igazán megmozgatja és pozitív értelemben, velejég hatóan fel is kavarja a gyereket, az a tanár lelkesedése, melynek segítségével jellegzetes légkört teremt az órán. Ezt a gyermek mélyen átéli, **szinte a levegővel együtt szívja magába, ahogyan figyel, vagy bekapcsolódik a beszélgetésbe, így jön létre és erősödik meg az az izomrendszer, amely a csontvázat mozgatja**. **Ha tudatosan szem előtt tartom ezt az érzelmi tényezőt, akkor a tanítás valóban szellemi tápláléka lesz a gyermeknek.**

No és mi a helyzet a ritmus meghatározó hatásával? A fentiekhez hasonlóan folytatható tovább a példa. **Először is bevezetem a té-**

mat. Megteremtem az elmélyüléshez szükséges hangulatot, **miközben az érdeklődést felkeltő módon elősorolom a szükséges tényeket**. Ezután hagyom, hogy az információ és a **téma érlelődjön a gyermekben**. Másnap a gyerekek újra felélevenítk az előző alkalommal hallottakat. Kialakul egy érdekes beszélgetés. A kérdések és válaszok, valamint a megjegyzések odavissza áramlásában kialakul egy jellegzetes hangulat, és a témában is egyre jobban elmélyülünk. **A következő lépésben az osztály készít valamit: kiválaszthatjuk például, hogy milyen színekkel akarjuk rajzolni a mozgásban lévő embert, vagy úgy is dönthetünk, hogy elkészítjük az ember agyagmodelljét**. A harmadik napon befejezzük a feladatot. A továbbiakban elkészítünk egy leírást, s ez bekerül a füzetünkbe. Ezáltal mindig egy új **szemszögből, más-más szintről közelítjük meg ugyanazt a témát**. A tanulási folyamatnak tehát jól **érezhető ritmusa van, amelyet a tanár irányít, és ami több napon át meghatározza a munkánkat**. Az óvodáskor tanulási formájáról azt mondtuk, hogy az akarati szint öntudatlan bölcsessége segíti, **tartja fenn. A felnőtt (legyen az szülő vagy „tanár”) erre tisztelettel és elfogadással tekint**. Az általános iskola alsó tagozatában viszont **már az „álmvilág” érzelmi szintje határozza meg a tanulás formáját**. Ezen a ponton lényeges a bizalmas, kölcsönös tiszteleten alapuló **viszony a felnőtt tanár és a kisgyermek között**. Ekkor válik fontossá a gyermek számára, hogy a

felnőtt tekintélyét megérezze, s a tanárnak most ezt a szükségletet kell kielégítenie. A világ jelenségeivel való ismerkedés, a különféle képességek kibontakozása egyaránt a **felnőttel való kapcsolaton** keresztül valósul meg. Az álom világa olyan világ, mely tele van mozgalmassal, stimuláló képekkel, az egész valónkat átható hangulatokkal, érzelmi árnyalatokkal. A tanár feladata, hogy útbaigazítsa a **gyerekeket ama fejlődési folyamatban**, amelyet mindannyian átérnek az általános iskola nyolc éve alatt. A pedagógus segítséget nyújt abban, hogy érzelmi képességük a pusztán befogadást, illetve az aktív cselekvést is igénylő tapasztalatok megélésén keresztül egyre érettebbé váljon. **Feladat a későbbiekben központi szerepet betöltő önálló gondolkodás fokozatos fejlesztése is, amely a serdülőkoron át a felnőttkorba vezet a gyermeket.**

Hogyan kapcsolódik mindez a **nyelvtanításhoz? Először is le kell szögeznünk azt a tényt, hogy minden gyermek a fejlődés első, iskoláskor előtti szakaszában tanulja meg az anyanyelvét. Ez az az időszak, amikor a fejlődő kis ember még legtávolabb áll a felnőtt, tudatos gondolkodástól. A nyelvtanulás minden tekintetben rendkívüli teljesítmény, s ráadásul oly nagy a jelentősége, hogy csak hálásak lehetünk, amiért nem a tanárok vállán nyugszik e képesség kifejlesztése. A felelősség sokkal inkább ama „erőké”, melyek az akarati szint öntudatlan bölcsességének világában működnek. Úgy is mondhatnánk, hogy azért fejlődik ki e ké-**

pesség, mert minden gyermek magában hordozza azt a veleszületett adományt vagy hajlamot, ami a nyelv megtanulásához szükséges. Amennyiben az ember birtokában van az egészséges beszédszerveknek, akkor semmi akadály nincs a normális fejlődésnek. Szülőként azon kellene igyekeznünk, hogy **utánzásra érdemes, megfelelő** módon stimuláló beszédkörnyezetet teremtsünk. Az általunk használt nyelv gazdagsága, színe, az **általa kifejezésre jutó őszinteség és** jóság egészséges irányba tereli a gyermek veleszületett tehetségét, s **egész fejlődését formálja, alakítja.** Érdemes talán megállni itt egy pillanatra, s megvizsgálni, hogy milyen irányt is vettek újabban a **nyelv fejlődésével foglalkozó kutatások.** „A nyelv elsajátításával foglalkozó pszichológiai kutatás kiterjed arra is, hogy e folyamat milyen szoros kapcsolatban áll az érzékeléssel, a testmozgással, hogy szubjektív értelemben mennyire aktív, továbbá, hogy mekkora mértékben függ az ember hangulatától, érzelmeitől és egyéb, félig-tudatos folyamatoktól, melyek összefüggésbe hozhatók a szóbeli kommunikációval.” Az is kiderül, hogy az **anyanyelv fejlődése közvetlen kapcsolatban áll azokkal az alapvető létmódokkal, melyeken keresztül a** gyermek részt vesz környezetében. Erről fentebb már említettünk.⁴ Természetesen egészen más dolog elsajátítani az anyanyelvünket, mint megtanulni egy idegen nyelvet akár gyermek-, akár **felnőttkorban. Tanulságos és pedagógiai szempontból hasznos szem**

előtt tartanunk a tényt, hogy a nyelvtanulás velünk született képessége akkor működik bennünk a legjobban a leghatékonyabban, amikor a visszajelzést adó lélekben leginkább az akarati és az érzelmi szintek dominálnak. Más szóval (tudati kifejezéssel élve) az alvás és az álom fontos szerepet tölt be a nyelvtanulásban. A Waldorf-iskolákban folytatott idegennyelv-tanítás igyekszik hasznosítani a fenti meglátásokat. Ezen a ponton szeretném egy személyes példa segítségével kiemelni az elmélet gyakorlati megvalósulását, segítségével szeretném ismertetni, hogy hogyan történik az angol nyelv oktatása egy magyarországi Waldorf iskolában.

Éppen hat évvel ezelőtt költöztem Magyarországra feleségemmel, és (akkor még) kicsi gyermekeimmel. (Nagyobbik fiunk hat, a kisebbik négy és fél éves volt.) Három év elteltével, bizonyos nehézségek közbejötté miatt, visszatértünk Angliába, ahol egy évig maradtunk. Ám 1996 szeptemberében újra Magyarországra költöztünk, hogy segítsük a Fóti Szabad Waldorf Iskola beindítását. A feleségem angolt, éneket és zenét, én pedig faművészetet és geometriát (ezt részben angolul is) oktatok. Emellett tanácsadói feladatokat is ellátok. Az elmúlt hat év legfigyelemreméltóbb (no meg a felnőtt ember szempontjából a legkimerítőbb) élménye az volt, ahogy a magyar nyelv szinte hidegzuhanyként zúdult ránk. E nyelv magával ragadott és átalakított minket. Ám ez a folyamat nagyon különböző módon ment végbe

bennünk, felnőttekben és a gyerekeinkben. Mi bizony csak igen nagy küszködés árán tudtunk megnyitni és befogadni a nyelvet, annak zenéjét, szerkezetét, jelentéstartalmát. Nemcsak ösztönös megérzéseinkre támaszkodtunk a nyelv elsajátításakor, hanem a beszédre mint aktív cselekvésre is. Ez olyan cselekvés ugyan, amely a tudatalattiból ered, és igen nagy energiát vesz igénybe (ezért is olyan kimerítő). A legsúlyosabb gátló tényező éppen saját, felnőtt intellektusunk volt, amely mindig előbb akart érteni, s csak aztán cselekedni. Csakhogy nekünk előbb kellett „érezni” és „tenni” a magyar nyelvet, mint megérteni azt. Ugyanis egyáltalán nem volt időnk arra, hogy a nyelv alapelemeit elsajátítsuk, vagy elvégezzünk egy kezdő tanfolyamot. Az emberek egyébként mindig rendkívül kedvesek, és igen hízolgően nyilatkoznak nyelvtudásunkról. Igaz ugyan, hogy valóban eljutottunk egy bizonyos szintre, s magamról tudom például, hogy határozottan, ámbár közel sem tudatosan érzem a nyelv dallamában rejlő harmóniát. Mégis nyilvánvaló, hogy csak akkor fejlődne tovább nyelvtudásunk, ha komolyan nekiállnánk a tanulásnak. Egyszerűen elkerülhetetlen számunkra, hogy ne közelítsünk a nyelvhez a gondolati szint felől is. Ezzel szemben mindkét gyermekünknek óriási előnye volt. Nekik egészen természetes volt, hogy „éreztek” és „tették” (beszélték) a nyelvet. Senki sem tudja megállapítani csak a hallás alapján, hogy fiaink nem magyarok. Először az

óvodában kerültek a mélyvízbe, ahol egymáson kívül senki mással nem tudtak angolul beszélni. A következő évben pedig el is váltak útjaik, mivel az idősebbik bekerült az első osztályba. Csak fokozatosan, ahogy tudatos gondolkodásuk bontakozott, fejlődött, kezdték megérteni a nyelvet, sőt elkezdték összehasonlítani az angol nyelvvel. Ők tehát az emberi fejlődés természetes útját járták be. Az egészen kis gyermekre jellemző cselekvő (akarati) és érző módon kezdték beszélni a magyar nyelvet. Később tudatosan, intellektusukkal is ráébredtek a nyelvre, amelyet a fenti módon sajátítottak el. Ennek eredményeként gyermekeink sokkal mélyebben és természetesebben fogadták magukba ezt a nyelvet, mint mi felnőttek erre valaha is képesek leszünk. Ámbár a körülmények folytán nekünk is hasonlóan (ha nem is teljesen ugyanúgy), felnőttkorban, de a gyerekek tanulási módját követve kellett megismernünk a magyar nyelvet. Az anyanyelv elsajátítása vagy egy idegennyelv későbbi korban történő megtanulása (ahogyan a mi családunk is tette) azáltal, hogy az ember teljesen belemerül az adott nyelvi közegbe, természetesen egészen más dolog, mint a tanórán történő, lényegében mesterséges környezetben zajló nyelvtanulás. A körülmények mesterséges volta bizony nagy hátrányt jelent. Mégis e két elsődleges élmény segít bennünket figyelmünket arra összpontosítani, hogy miért és hogyan történik az idegennyelv tanítása egy Waldorf-osztályban. Igyekeztem

megvilágítani, milyen komoly tanulási folyamat megy végbe, amikor a kisgyermek az anyanyelvét tanulja. Elég nehéz ehhez fogható horderejű tanulási „eseményt” találni az ember életében. Ezáltal a gyermek megszerzi a képességet, hogy emberi lényét mind belsőleg (individuális lényként), mind külsőleg (társadalmi lényként) kifejezésre juttassa. A nyelv elsajátítása elsődleges és egyetemes adományunk, csakúgy, mint az emberi fejlődés alapvető „törvényei”. Ennek ellenére minden gyermeknek meg kell tanulnia a saját anyanyelvét. A gyermek a nyelvtől kapja meg a humánusra jellemző tulajdonságokat s az anyanyelvének köszönheti a magyar (vagy angol, vagy francia, vagy japán...) lelkületet. Az egyetemes adomány egyénivé válik az adott kultúrában. Lehet, hogy mindez túlságosan fennköltten hangzik, de igaz. Amikor pedig egy idegennyelvet tanítunk, akkor nagyon ajánlatos, hogy figyelembe vegyük a tantárgy rendkívüliségét. Az idegennyelv egyedülálló kultúrával rendelkezik, s egy egyedülálló lelki alkat kifejezőeszköze is. Az a dolog, amelyet szinte öntudatlanul használunk a mindennapi életben, amely által megéljük egyéni emberi mivoltunkat, amely más tantárgyak elsajátításának a közvetítő eszköze, most egyszerre szintén tantárgy lesz. (Ez természetesen vonatkozik az anyanyelv tanulmányozására is.)

Folyt. köv.

Beszélgetések „fészekhagyókkal”

INTERJÚ EMBER ESZTERREL, A GÖDÖLLŐI WALDORF ISKOLA 2005-BEN ÉRETTSÉGIZETT DIÁKJÁVAL

Ha jól tudom, te is az ős Waldorfosok táborba tartozol. Szeretnél Ide járni?

Igen, nagyon.

Mi az amit ebből a rendszerből a legjobban szerettél?

Azt szerettem a legjobban, hogy kerülték az olyan szituációkat, amivel stresszhelyzetbe hozhattak volna minket és az, hogy nem voltak nagyon szigorúak.

Az is nagy megkönnyebbülés - **így visszatekintve az egyetemről** -, hogy a tanárainkat barátainknak mondhattuk, és nem csak az iskolában, hanem a magánéletben is bármikor számíthattunk rájuk, akár a mai napig is.

Ami még nagyon fontos, hogy nem csak a mentális, hanem a **lelki fejlődésünkre is egyaránt** odafigyeltek. Erre voltak jók az **ilyen órák, mint a kézművesség,** és az euritmia. Ekkor mindig ki tudtunk kapcsolódni.

Nagyon jó volt, hogy voltak olyan gyakorlatok, amelyek máshol nincsenek, és betekintést

nyerhettünk a világba. Gondolok **itt a mezőgazdasági, az ipari, és a számomra legemlékezetesebb szociális gyakorlatra.** Csodálatos élmény volt, és tudom, nem vagyok egyedül. Azóta is keresem a **fogyatékkal élő emberek társaságát. A főiskolai szakomon is volt lehetőség egy fél éves gyakorlatra,** akkor is hasonló helyre mentem, és ott is nagyon jól éreztem magam.

Van valami, amin változtattál volna az iskolán?

Azt hiszem, hogy néha kicsit nagyobb korlátokra lett volna szükség. A tanárok sem mindig tudták, hogy hol vannak a korlátok, **és hol kell őket megszabni.** Volt, mikor nagyon jó volt, hogy látta a tanár, hogy agyilag teljesen **„zoknik” vagyunk és mondta: „Ehagyjuk ezt az órát, menjünk ki az udvarra inkább.”** Viszont ezzel 15-16 évesen néha visszaéltük, és ezt nem szabadott volna hagyni. Mondjuk, amikor minket tanítottak, még nekik is nagyon új volt ez az egész rendszer, most már azért, van a hátuk mögött egy tíz

éves gyakorlat.

Aztán még, ami eszembe jutott, az az, hogy szerintem 13-ikban össze kéne ülni azokkal, **akik felvételiztek felsőoktatási intézménybe**, és mesélni nekik arról a világról, hogy mit várhatnak. Nem riogatásról beszélek, csak hogy kicsit még jobban kitekintsenek abból a családias burokból, amiben már csak fél lábbal vannak benne.

Hogy érezted, rendszeren felkészítettek titeket az érettségire?

Én nagyon féltem az érettségítől, de könnyen ment, a matekot leszámítva. Dicséretes 5-ös lettem **mindenből, kivéve a matekot, ami 2-es lett**. Még a vizsgabiztos is úgy adta át a bizonyítványt nevetve, hogy **„látszik, hogy humán beállítottságú vagyok”**. De nagyon jól felkészítettek minket úgy érzem, talán matematikából nem túl alaposan. Nagyon jó az a 13. év.

Most, hogy tanárnak készülök és látom a gyakorlóiskolában, hogy 12-ben veszik az új anyagot és még ott az érettségi is, és már dobolnak a fejükön, hogy gyerünk, gyerünk, gyerünk. Ez nem egy 18 évesnek való szerintem.

Tartod még a kapcsolatot a régi osztálytársaidal és tanáriddal?

Igen, az osztálytársakkal is, és a tanárokkal is, gyakorlatilag egy ember kivételével, mindenkivel tarom. Általában 4 - 5 ember az,

akivel rendszeresen összejövünk, de ez az utóbbi fél évben nem nagyon jött össze, mert sokan most végeznek, sokan, pedig külföldön vannak, de azért ha tudunk, találkozunk.

Tanárok közül ki az, akivel még tartod a kapcsolatot?

Igen, például a történelem tanárommal, Zsuzsával, aztán a volt **osztályfőnökeimmel: Jutkával, és Tiborral**, bár vele nem olyan közvetlen a viszony, mint Jutkával, de ha tud, találkozik velünk. Az **utolsó osztálytalálkozóunkkor is ő volt ott**.

Most mit tanulsz és hol?

Most az Eszterházy Károly főiskolára járok Egerben. Történelmet tanulok egyetemi szinten, ami 5 éves és **Művelődésszervező szakon vagyok még, ami pedig főiskolai végzettséget ad**. Ott most fogok végezni.

Ezzel is szeretnél foglalkozni?

Művelődésszervező szakon, turizmus szakirányon vagyok, idegenforgalomban is elhelyezkedhetem. **Családalapítás előtt semmiképpen sem szeretnék tanítani**, de utána mindenképpen tervezem, hogy Waldorf iskolában fogok történelmet oktatni.

Ott tartasz, ahol kb. 5 évvel ezelőtt elképzelted magadat?

Az elmúlt 3,5 év a főiskolán jobban sikerült, mint ahogy azt elképzeltem. Én mindig túl aggódós vagyok, és mindig attól félek, hogy semmi nem fog összejönni, aztán mégis mindig minden sikerül, nem is rosszul. De most ezzel **a 4. évvel nagyon meggyűlik a bajom.** Minden sikerül, minden **megvan, az átlagom is jó, előadásokat tartok** (pl.: Holokauszt; A kettéosztott Berlin, Az iszlám kultúra), és cikket írok (Wannsee konferencia), de nem gondoltam volna, hogy ez ilyen embert próbáló lesz. A történelem szakon táncolnak a fejemen, hogy **hozzam a tőlem megszokott minőséget, a másik szakon meg szakdolgozat, záróvizsgák...** Azt sem tudom néha, mikor szakítsak rájuk **időt. Mert hát aludni is kell néha...**

De remélem, hogy másfél év múlva oda jutok el, amit anno elképzeltem. Két szépséges diplomához. :)

A nagy vágyad akkor most az, hogy Waldorf tanár legyél?

Igen, de elsősorban azt szeretném, hogy megismerkedjek a Waldorf tanítási módszerekkel, mert amit most tanulunk, az nekem annyira nem tetszik. Tudod, ezek a régi módszerek, amit már 100 éve tanítanak, és gyakorlatilag **100 éve nem működnek.**

Évek óta azt tanuljuk elméletben, hogy mi az, ami nem jó az állami oktatási rendszerben, és utána megtanuljuk, hogyan kell

tanítani úgy, ahogy nem jó. (Persze ez így elég sarkított, de ha **belegondolunk, lényegében erről van szó.**)

Bevallom, be sem járok egy elméleti órára, mert nekem az a **tanárnő nem szimpatikus.** Sokan úgy odáig vannak érte, hogy 35 éves tapasztalattal rendelkezik, de **én nem értek egyet az ő módszereivel.** A kedvencem, mikor azt diktálta nekünk, hogy: Soha ne diktáljanak a gyerekeknek!

Tehát én nem arra vágyom, hogy tanár legyek, hanem, hogy megismerkedjek a Waldorf rendszerrel és Waldorf tanár legyek!

Szerinted más ember lett volna belőled, ha nem a Waldorfba jársz?

Egészen biztosan. Sajnos kevés az önbizalmam és ez egy másik iskolában biztos csak rosszabb lett volna. De **nagyon jó volt a gödöllői waldorfba járni, és még most is nagyon jó visszamenni, bár már egyre kevesebb az ismerős arc, tanárok és diákok között egyaránt.** De mindig szívesen fogadnak, és **ettől úgy érzi magát az ember, mintha haza érkezett volna.** Tudom, sokan nem így vannak: **vannak olyan ismerőseim, akik nem waldorf iskolába jártak, és mióta leérettségiztek, nem voltak a saját sulijukban.** Ez számomra elképzelhetetlen.

Ami még nagyon fontos, hogy **ettől az iskolától kaptunk nyitottságot a bezártság, tudásvágyat a kényszer, és együttműködést a**

versengés helyett. Nagyon fontos, hogy tudunk gondolkodni, nem félünk azt kimondani, és ami a leges de legeslegfontosabb: tudunk, és merünk kérdezni! Ezekben az években jöttem rá leginkább, hogy ez mennyire fontos. Nem feltétlenül a lexikális tudás, hanem a kérdés feltevése.

A szabad gondolatokkal kapcsolatban hadd idézzek: egyszer **egy előadásom alkalmával** megkértem a csoportot, hogy majd mondjanak véleményt. Erre egy lány felsóhajt: „Jaj ne! Az a legnehezebb!” Szóval nem csoda, hogy eleinte csodabogárnak gondoltak mindkét szakomon, hiszen én kimondom, amit gondolok, kérdezek, ha valamit nem értek. De azt

hiszem, mára megszokták. :)

Azért persze, ha valaki Waldorfba járt, annak egy kicsit megvan a keresztje is. Nemrég történt velem egy eset, mikor a gyakorló iskolába mentem, és egy fiúnak **éppen beleszóttam egy mondatba**, hogy én Waldorf iskolába jártam. **Rámnézett, és azt kérdezte: „Hogy voltál képes ilyen iskolába járni?!”**.

Sajnos nagyon sok mindenkinek még mindig tévképzete van, **fogalma sincs az egészről, és már egy kicsit kezdem is unni**. De azért megpróbálom mindenkinek elmondani, hogy ez igenis, egy nagyon jó iskola!

Köszönjük szépen!

*Nővéreim, bizonyonnan ott jelen meg,
hol jöttét bátor, zengő szív kívánja,
honnán hívó szót és mosolyt izennek
és ember fia és leánya
a végtelen lét szellemét idézik.*

*Bizony mondom, hogy szívetek a szikla
és benne fekszik, kit kívül kerestek,
hideg kovában rejtőzik a szikra
és rózsatővé nyílnak a kereszték,
csak hinni kell szikrában, rózsatőben.*

Kádár Imre: Szabad szívek csodája

*Mikor pedig feltámadott volna, először
Mária Magdolnának jelenék meg.
Márk XVI. 9.*

*Őrizni holtat virraszthat a zsoldos,
félhetnek álmat lankadt vágyú vének,
szabad mezőkben dús öröm rikoltoz
s örök tavaszt dicsér a táncos ének,
mit új izmoknak holt lelkek dalolnak:*

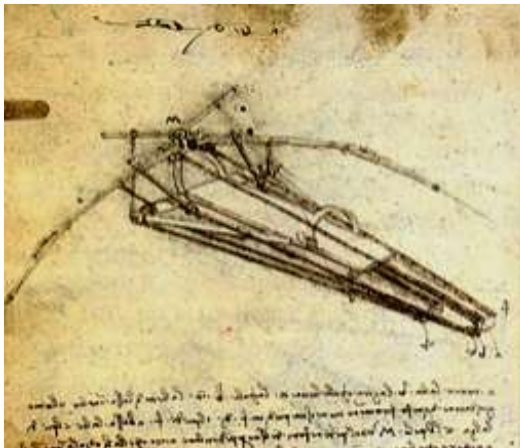
*Akarjátok, Magdolnák s büszke tett lesz,
mi tegnap még legendás, kósza hír volt,
zárpattanásra vár az ősi ketrec
s csodát mutatni hív a sziklásírbolt,
csak szóljatok: kelj fel, én várlak, Ember.*

DA VINCI GÉNIUSZ

Élménybeszámoló a Da Vinci kiállításról

Mután átestünk a szokásos formaságokon (jegyvásárlás, ruhatár, stb...) egy kacskaringós fémlépcsőn lefelé vezetett az utunk. A lépcső aljában egy tágas, nyers téglafalú pincehelyiségben találtuk magunkat. Az első teremben

inkább Da Vinci életét mesélték el a falról aláfüggő pergament időző táblák. A következő teremben a repüléstanulmányok megvalósításával találkozhatunk. Da Vinci sokat tanulmányozta

a madarak szárnyának aerodinamikai felépítését és ezt alkalmazta a tanulmányain is. A hatszor hat méteres szárnyakkal ellátott gépezet a kiállításon először, elgondolkodtatott a precizitásával. Kicsivel mellette egy propellerhez hasonló szerkezet látható. A repüléstanulmányok mellett volt még szélirányjelző, szélességmérő is, kissé primitív de használható formában. Ezek kisebbek voltak olyan 30cm-re saccolnám, egy tág

folyosón elhelyezve, ami a következő terembe vezetett. A fallal kettéválasztott terem egyikében Da Vinci hidraulikus találmányairól egy leírás volt látható továbbá a megvalósításaik, a másiban pedig a zenéhez kapcsolódó munkái és leírásai. Ez engem kicsit meglepett. Nem tudtam hogy zenével is foglalkozott. Kortársai szerint kelemes hangja volt és remekül játszott egy korabeli hegedűhöz hasonló hangszeren. A következő tárlat, vagyis terem egy szí-

nes folyosó volt, aminek egyik falán különböző anatómia tanulmányok voltak láthatók, a másikon pedig tekerhető, húzható, forgatható, fából készült szerkeztük. A szerkezetek mellé kis táblákon az eredeti tervrajzot mellékeltek a kiállítás alkotói. Személyes kedvencem az egész kiállításból a gyermek az anyaméhben és a koponya anatómiai tanulmányai voltak. Bámulatos precizitással rajzolt minden egyes részletet a

firenzei polihisztor. A következő tárlatok Da Vinci festészetével foglalkoztak, Mona Lisa elemzésével és további jelentősebb képeivel. Külön hangsúlyt fektettek a Vitruvius-tanulmányra, ezzel egy külön kisfilm is foglalkozott. Szeretpet kapott még az Utolsó vacsora és megalkotásának körülményei is.

A kiállítás legvégén a hadi-

technikai ötletei lettek megvalósítva, a golyószóró őse és a tank-szerkezet alapja is.

Összességében ajánlanám figyelmébe a kiállítást főleg a diák korosztálynak, akik ez által jobban megérthetik a mindennapi szerkezeteink működését, beeláthatnak az emberi szervezet csodáiba, és átfogó képet kaphatnak Da Vinci munkásságáról.

Ady Endre

Köszönet az életért

*Van-e szebb élet, mint a másik
S nem mindegy-e, akárhogyan
Verjük magunk az elmúlásig?*

*Úgy siratom azt, amit sírtam,
Olyan nagy vétek a sírás:
Esti vezeklés hajnal.pirban.*

*Aki él, az mind, mind örüljön,
Mert az Élet mindenkinek
Kivételes, szent örömul jön.*

*Én vétkeztem, százszor vétkeztem,
De már jön a megjobbulás,
Már az örömet látni kezdem.*

*Már megragyg fényvel az Élet,
Mindennemű s mindenkié:
Milyen nagy, áldott fényességek.*

*Akárki helyén éltem volna,
Életem éltem egyaránt,
Ujjongva avagy panaszolva.*

*És akármilyen is fog már jönni,
Mielőtt végleg elmegyek,
Meg fogom ezt szépen köszönni.*

HÍREK, PROGRAMOK

A WALDORF HÁZ KEZDEMÉNYEZÉSE

FELHÍVÁS SZÜLŐK, NAGYSZÜLŐK FELÉ

„A Magyar Waldorf Szövetség és a Waldorf Ház Pedagógiai Szolgáltató Intézet keretein belül már régebb óta gondolkodunk azon, hogy hogyan tudnánk elősegíteni azt, hogy a hazai Waldorf-intézményeket alapító és fenntartó szülői közösségek tagjaiként egyre tudatosabb Waldorf-szülőkké válhassunk. ... Azt gondoljuk, hogy a fenti cél elérését támogathatjuk, ha olyan szülői találkozó(ka)t szervezünk, ahol a szülők

(i) elmélyíthetik ismereteiket és megértésüket a Waldorf-pedagógia alapjait illetően;

(ii) a Waldorf-pedagógiai alapján konkrét iránymutatást kaphatnak egyes gyermeknevelési kérdésekben;

(iii) inspirációt kaphatnak arra vonatkozólag, hogy hogyan válhatnak egyre tudatosabb szülőkké;

(iv) elmélyíthetik ismereteiket és megértésüket a Waldorf-intézmények szociális feladatairól, az önigazgatásra törekvés útjáról;

(v) kicserélhetik tapasztalataikat a gyermeknevelésről és saját intézményük működéséről;

(vi) praktikus információkat kaphatnak egyes nevelési helyzetek megoldására;

(vii) önismeretre tehetnek szert. ...

Így elősegíthetjük azt, hogy a szülők egyre tudatosabbak legyenek abban, mit jelent Waldorf-szülőnek lenni és egyre tudatosabban lássák, hol a helyük és mi a dolguk a Waldorf-óvodákban és –iskolákban. Fontos, hogy a szülőkben tudatosodjon: az óvoda vagy az iskola nem egy különálló, tőlem független „lény” (entitás), hanem annak én is része vagyok. ...

Kérünk Benneteket, hogy foglalkozzatok felvetésünkkel!”

További információ és a felhívás teljes szövege: kri-vacsy.zoltan@waldorf.hu

MEGHÍVÓ

Dr David Ritchie új-zélandi antropozófus orvos

A GYERMEKKORI ALLERGIA

gyakorlati műhelymunkájára

Időpont: 2009. április 17 (péntek) 9.00 -15.30

valamint a

„Gyógyító impulzus a nevelésben” című konferencia sorozat

6. részére

„Az ideges és szorongó gyermek” címmel

Időpont: 2009. április 17 (péntek) 16.30-tól

2009. április 18. (szombat) 17.30-ig

az Árnika Központ rendezésében

Helyszín: Gödöllő, Szabadság út 45.sz. Jelentkezés és további részletek: www.aranyarnika.hu

BALLA VERA KÉPZŐMŰVÉSZ ÉS SZINVAI PÁL SZOBRÁSZMŰVÉSZ KÖZÖS KIÁLLÍTÁSA

Megnyitó március 28., szombat 16 óra, Petőfi Sándor Művelődési Központ Gödöllő. Megtekinthető április 26-ig, hétfő kivételével naponta 11-17 óra között.

Rudolf Steiner Szeminárium

Kedves Barátaink!

Szeretettel ajánljuk figyelmetekbe a Rudolf Steiner Szeminárium Antropozófiai Alapozó Év Kurzus áprilisi nyílt délutánját,

2009. április 25-én délután 14.30-20.00 óráig.

Helyszín: Rudolf Steiner Ház, Bp. II. ker. Riadó u. 2/b.

A délután során lehetőség lesz bekapcsolódni a kurzus munkájába, részt venni a művészeti órákon (euritmia és szobrászat) és az esti előadáson, melyet Andrew Wolpert a kurzus vezetője fog tartani. Lehet találkozni és beszélgetni a kurzus tanáraival és jelenlegi hallgatóival.

Nagy szeretettel várunk Benneteket és ismerőseiteket, barátaitokat!

KONFERENCIA A SZABAD GONDOLATOK HÁZÁBAN

1089 Bp. Bláthy Ottó u. 41. Tel: 3037746

A FELSŐ TAGOZATOS KÉPZÉS ÉS AZ ÉLETGYAKORLAT JÖVŐKÉPE A WALDORF ISKOLÁBAN

2009. április 24. péntek (17.00 - 20.00) és 25. szombat (9.00 - 17.00)

Ízelítő a programokból:

- A középiskola mint a munka és iskola világának találkozási helye – kitekintés a mesterségekre mint életpéldákra

ELŐADÓ: Somogyi Tibor

- Milyen képzésre és életgyakorlatra van szüksége a gyerekeknek a Waldorf iskolában – Egy életismeret epocha, és egy működő szakmai képzés tapasztalatainak és lehetőségeinek bemutatása

ELŐADÓ: Stráma Éva

- Az iskolák együttműködési lehetőségei, és szükségletei.
A saját középiskola igénye az intézmények szemszögéből;
A szakképzés és a gimnáziumi oktatás helye a Waldorf iskolák felső tagozatában;

ELŐADÓK: Mezei Mihályné és Karkus Ottó

- Új képzési formák lehetőségei a Waldorf iskolákban – különös tekintettel a felső tagozatra és az életgyakorlati felkészítésre;

ELŐADÓ: Somogyi Tibor

A konferencián való részvétel díjtalan

Iskolai programok a közeljövőben:

Április 9-17.: tavaszi szünet

Május 4-5-6.: írásbeli érettségi

Május 11.: *Dióhéj lapzárta*

Május 16.: bazár

Május 24-25-26: 12-es éves munka előadások

Június 13.: hóünnep

Június 16.: nyári szünet kezdete

Június 24.: 8. osztály ballagása, bizonyítványosztás

WALDORF ÚJSÁG - GÖDÖLLŐ

Dióhéj

Húsvéti ünnepi melléklet

Rudolf Steiner

MIÉRT MOZGÓ ÜNNEP A HÚSVÉT?

Dornach, 1924. április 12.

A húsvét ünnepe alkalmas arra, hogy összekapcsoljuk azzal, amit a golgotai misztériumról mondtam, mert tudják, hogy a húsvét mozgó ünnep. Minden évben más időpontban tartják. Ingadozik. Miért ingadozik? Azért, mert nem a földi viszonyok szabják meg, hanem az égiek. Az szabja meg, hogy felvetődik a kérdés: mikor van a tavasz kezdete? Ez természetesen mindig március 21-ére esik. A húsvét nem lehet a tavasz kezdete előtt. Megvárják, amíg a telehold elérkezik. Amikor a holdtölte megjön, a következő vasárnapra teszik a húsvétot. Ez tehát a tavasz kezdete utáni holdtöltét követő első vasárnap. Ha a holdtölte március 22-ére esik, akkor a következő vasárnap lesz a húsvétvasárnap, mert ez az első vasárnap a tavaszi holdtölte után. Ilyenkor a húsvét nagyon korán van. A holdtölte azonban eshet huszonkilenc nappal március 21-e után is. Ha például a holdtölte március 19-én van, akkor a tavasz kezdete után huszonnyolc nap múlva lesz újra holdtölte. Ekkor csak a négy héttel későbbi vasárnap lesz a húsvétvasárnap. Ilyenkor a húsvét április második felében van. A húsvét tehát március 21-e és

április vége között mozog. Ide-oda ingadozik.

Nos, miért igazodik a húsvét az égi viszonyokhoz? Ez azzal függ össze, amit az emberek már korábban is tudtak, hogy a Holdnak és a Napnak mindarra befolyása van, ami a Földön történik.

Nézzünk meg egy növényt, **ami kinő a földből. Ha egy növényt akarunk létrehozni, egy picit magocskát kell a földbe dugnunk. Az egész növény, annak egész lelke ebben a kis magban sűrűsödik össze. Mi lesz ebből a magból? Először is gyökér. Aztán az egész növény a gyökérből alakul ki. Utána az egész újra összehúzódik, és felnövekedik a szár. Aztán kiterjed, és létrejönnek a levelek, majd megjelenik a virág. Utána megint összehúzódik a magban, ami megvárja a következő évet. Mit látunk tehát itt a növénynél? Kiterjedést, összehúzódást, kiterjedést, összehúzódást, kiterjedést, összehúzódást.**

Minden alkalommal, amikor a növény kiterjed, a Nap az, ami például a levelet létrehozza, és amikor a növény összehúzódik, amikor vagy a mag, vagy a szár jön létre, a Hold hatása érvényesül. A levelek között tehát a Hold **működik. Azt lehet tehát mondani, hogy ha egy ilyen növény létrejön, ahol levelek terülnek szét, ahol gyökerek terülnek szét — a gyökérnél mindenekelőtt a Nap működik, aztán a Hold, majd ismét a Nap, megint a Hold, megint a Nap, és a Hold zárja le. Így**

tehát minden növénynél váltakozást figyelhetünk meg: Nap-hatás, Hold-hatás, Nap-hatás, Hold-hatás. Ha a körülöttünk **lévő földekre nézünk, ahol növények nőnek, látjuk a Nap és a Hold működését. Azt mondhatjuk: akkor is, amikor az ember a világra jön, ahogy fizikai teste kialakul, az a Holdtól függ, amilyen belső erővel rendelkezik, hogy önmagát átalakítja, az a Naptól függ. A golgotai misztérium ábrázolásánál ezt elmondtam.**

Ezt korábban az emberek tudták, csak elfelejtették. Azt mondták: mikor van jelen tavasszal a **legnagyobb erő, aminek segítségével a növények jól tudnak fejlődni, és a leghasznosabban** növekednek az emberek számára? Amikor a Nap és a Hold **megfelelően együttműködik. Ez az az időpont, amikor a telehold először küldi sugarait a Földre, és a napsugarak támogatják. A Nap és a Hold tehát akkor működnek jól együtt, amikor a Nap, amelynek tavasszal van a legnagyobb ereje, és a Hold, amelynek négy hét után teljeseedik ki az ereje, **kellően összedolgozik.** Ezért van a húsvét, a Nap ünnepe a tavaszi holdtölte utáni vasárnapon. A húsvét megállapításánál tehát tudták, hogy arról van szó, mit kell a tavasz kezdetekor ünnepelni a téli napforduló után.**

Nos, a húsvéti ünnep nem a **keresztény időkben jött létre,**

hanem tulajdonképpen egy régi **pogány ünnepből, abból az ünnepből, amelyet már említettem**, de most pontosabban szeretnék leírni: az úgynevezett Adonisz-**ünnepből. Az Adonisz-ünnepet azokon a művészeti, oktatási és vallási helyeken** vezették be, amelyeket misztériumhelyekként ábrázoltam. Adonisz egyfajta kép volt, amit annak ábrázolására készítettek, ami az emberben szellemi-lelki. Adonisz tehát azt jelenítette meg, ami az emberben szellemi-lelki.

Azt gondolták: ami az emberben szellemi-lelki, az összhangban van az egész világgal. Tekintetbe kell azonban vennünk, hogy ezt az Adonisz-ünnepet, amely hasonló volt a mai húsvéthoz, a régi pogányoknál, akik még az összes szellemi viszonyt **figyelembe vették, ősszel ünnepelték!** A régi húsvéti ünnepet **tehát ősszel ünnepelték meg. Az ünnep a következő módon zajlott le.**

Úgy ünnepeltek, hogy a képet, amely az ember örök, halhatatlan részét, szellemi-lelki részét jelképezte, belemerítették egy tóba, vagy a tengerbe, amennyiben annak partján voltak, és három napig benne hagyták. A kép alámerítését az emberek szomorú, panaszos énekekkel kísérték. A képnek ez az alámerítése hasonló volt ahhoz a szertartáshoz, amelyet akkor szoktak tartani, amikor a családból vagy a baráti körből **meghal valaki** — igazi temeté-

si szertartás volt. Mindig azon a napon tartották, amit ma pénteki napként jelölnek. A nagypéntek is tulajdonképpen úgy alakult ki, hogy ez a szokás áterjedt Közép-Európába, a germán vidékre, német területre. A német Karfreitag **(nagypéntek) szó előtagja a „kar” tulajdonképpen a „kara” szóból** származik, ami panaszt jelent. **Tehát „panaszpéntek”-ről van szó.**

Hogy eredetileg hogy volt ez, azt az emberek ma annyira nem tudják már, hogy az angolok ezt **a pénteket „Good Friday”-nek**, vagyis jó pénteknek nevezik, **holott a régi időkben „halotti pénteknek”, „szomorú pénteknek” vagy „panaszpénteknek” hívták.** Igazi temetési szertartás volt, ahogy Adoniszt ünnepelték. Ahol nem volt víz, ott egy mesterséges tavat hoztak létre, ahová a képet belemerítették — ez tulajdonképpen egy szobor volt — majd három nap múlva kiemelték, tehát **vasárnapot követően. Amint látják, ez egy igazi halotti szertartás volt.**

A kiemeléskor aztán örömekeket zengtek, igazi örömekeket. Úgyhogy ezen a három napon belül az emberi lélek a legnagyobb szomorúságtól eljutott a legnagyobb örömig. Ujjongó énekek hangzottak fel. És ezeknek a tartalma mindig az volt, hogy az isten újra feltámadt!

Nos, mit jelentett ez az ünnep? Ismét hangsúlyoznom kell, **hogy elsősorban ősszel zajlott le.**

De mit jelentett?

Más alkalommal már elmondtam, hogy ha az ember meghal, fizikai testét leveti. Amikor valaki meghal, akkor a hátramaradottak és a barátok szomorkodnak, és ennek megfelelően olyan halotti szertartást rendeznek, amit az Adonisz-kép lemerítésénél. Csak itt valami kimarad. Említettem: halála után három napig az ember még visszatekint földi életére. Fizikai testét leveti, de éterteste még megmarad. Ez egyre nagyobb és nagyobb lesz, és végül elpárolog a világban. Ekkor az ember már csak asztráltestében és énjében tartózkodik.

Akik az Adonisz-ünnepet bevezették, azt mondták: az embereknek tudniuk kell, hogy az ember nem hal meg, amikor fizikai teste meghal, hanem három nap múlva a szellemi világban újra feltámad. És hogy az embernek ezt minden évben a tudomására hozzák, ezért tartották meg az Adonisz-ünnepet. Ősszel, az Adonisz-ünnepkor ezt mondták: látjátok, a természet elhal. A fák lehullatják leveleiket, a földet hóborítja be, hideg van, metsző szelek fújnak, a föld elveszti termőképességét, olyan lesz, mint amikor a fizikai ember meghal. — De ha a földre nézünk, akkor tavaszig várunk kell, hogy újra feltámadjon. Ha az emberre nézünk: lelkében és szellemében három nap múlva újra feltámad. Ennek tudatában kell lennünk. Ezért van ez a halotti ünnep és

utána a feltámadási ünnep ősszel, mert az embernek tisztában kell lennie azzal, hogy ő ellentéte a természetnek. A természetnek engedelmeskednie kell, egész tényleg át halott marad, mert ő csupán a természet. Az ember tovább él a halála után a szellemi világban, ellentétben a természettel. Amikor a természet lombhullatóvá, behavazottá válik, amikor hideg szelek jönnek, akkor az embernek észre kell vennie: te más vagy, mint a természet, ha te meghalsz, három napon belül feltámadsz.

Ez egy szép ünnep volt az egész ókoron át. Azokon a helyeken, ahol misztériumkultusz volt, az emberek összejöttek, együtt maradtak az egész húsvéti ünnepség alatt, elénekelték a panaszdalokat, és harmadnapon tudatára ébredtek, hogy minden lélek, minden én és minden asztráltest a halál után három nap múlva feltámad. Az emberek számára ez a szellemi világba való közös bemenetelt jelentette, hogy a fizikai világtól elfordultak a húsvéti ünnep felé. Abban az időben ez így történhetett, mert a régi korokban nem úgy volt, mint most. Most úgy van, hogy az emberek tavasszal ünneplik a húsvétot, amikor valami mást kell csinálniuk, amennyiben vidéken élnek. A régi húsvétot, az Adonisz-ünnepet akkor ülték meg, amikor az utolsó gyümölcsöket is leszedték, amikor túl voltak a szüreten, amikor eljött a téli

pihenő ideje, ekkor szellemileg felakartak ébredni. Ekkor ünnepelték meg az Adonisz-ünnepet. És ezt az ünnepet — Adoniszt a különböző helyeken különbözőképpen nevezték — mindenütt megünnepelték, ahol a régi vallások még éltek. Mert minden régi vallás a lélek halhatatlanságát ilyen módon mondta el az embereknek.

Az első keresztény századokban még nem úgy ünnepelték meg a húsvétot, mint ma, ez fokozatosan következett be a 3—4. évszázadban. Az embereknek azonban ekkor egyáltalán nem volt tudomásuk a szellemi világról, csak a természetre akartak tekinteni. Még aggódtak a természetért. Ezért azt mondták: **hogyan tudjuk a feltámadást ősszel megünnepelni?** Ilyenkor nem támad fel. Hogy az ember feltámad, ezt már nem tudták, ezért **azt mondták: ősszel nem támad fel** semmi, mindent belep a hó, tavasszal viszont minden feltámad, ezért a húsvéti ünnepet tavaszra tesszük.

Ez már olyasvalami, ami a **materializmus megjelenéséből** fakad, még ha olyan materializmuséból is, amely feltekintett az égre, és a húsvétot a Nap és a Hold szerint határozta meg. A 3—4. keresztény évszázadban a materializmus már jelen volt, legalábbis olyan materializmus, amely kitekintett a világba, nem a giliszta-materializmus, amikor az ember csak a földre tekint.

Azért nevezhető giliszta-materializmusnak, mert a giliszta mindig a földben vannak, legfeljebb akkor jönnek elő, amikor esik az eső. Így van ez a mai embereknél is. A mai ember már csak arra tekint, ami a földön van. **Az első időkben, amikor a húsvétot kezdték megünnepelni**, legalább még olyan materializmus volt, amelyben az emberek úgy hitték, hogy a milliónyi csillag hatással van az emberre. A 15. századtól kezdve ezt is elfelejtették. Így került a húsvét ünnepe tavaszra. Azért került tavaszra, mert a keresztényeknél volt egy bizonyos törekvés, hogy a régi igazságokat teljesen kitöröljék a világból. Amikor a golgotai misztériumról beszéltem, már említettem, hogy volt egy törekvés a régi igazságok eltörlésére. Így aztán a 8—9. keresztény században az emberek már egyáltalán nem tudtak arról, hogy Krisztus megjelenésének köze van a Naphoz.

Nagyon érdekes megfigyelni, **hogyan működött a 4. században** két római császár. Konstantin hiú ember volt. Megalapította Konstantinápolyt. Egy kincset, amit valamikor Trójából Rómába vittek, és ott elástak, Rómából Konstantinápolyba vitetett. Ott újra elásták, és egy oszlopot állítottak rá. Ezen az oszlopon Apollón régi pogány isten szobrát **helyezték el, keletről fát hozattak** — azt mondták Krisztus keresztjéből — és ebből egy sugárkoszorút

készítettek. Ott azonban, ahol a fának a sugárkoszorút kellett alkotnia, Konstantin képét helyezték el, az embereknek ott őt kellett látniuk. Ettől kezdve tehát Konstantint tisztelték, aki azon az oszlopon állt, amelyet a régi nagy római kincs fölé emeltek. **Külsőleg úgy rendezte, hogy az emberek már semmit se tudjanak a világtitkokról, semmit se tudjanak arról, hogy Krisztus összefügg a Nappal.**

Aztán jött a másik császár, Julianusz, aki misztériumi nevelést kapott. Akkoriban még megvoltak a misztériumok, de életük már nehezzé vált. Amikor később Jusztinianusz császár betiltotta őket, már évszázadok óta nehéz életük volt. Már nem akarták őket, a kereszténység ádáz ellenségük volt. Julianuszt azonban még a misztériumokban nevelték, és még tudta, hogy nemcsak egyetlen Nap van, hanem három. Amikor az emberek meghallották Julianusz kijelentését, hogy **három Nap létezik, már ekkor felbőszültek**, mert ez régi misztériumi titok volt.

A Napnak mindenekelőtt van egy fizikai teste, amit látunk: az a fehéres-sárgás fizikai test. A Napnak azonban lelke is van, ez a második Nap. És van még egy harmadik Nap is, a szellemi Nap. Ahogy az embernek teste, lelke és szelleme van, úgy a Napnak is van teste, lelke és szelleme. Julianusz három Napról beszélt, és azt akarta, hogy az emberek a

kereszténységet úgy ismerjék meg, hogy tudják, Krisztus a Napról jött, és az ember Jézusban testesült meg.

Az egyház viszont nem akarta, hogy az emberek ezt tudják! Az egyház nem akarta a Krisztus-Jézusról szóló tudományt, hanem csak azt, amit ő megparancsol. Így történt meg, hogy amikor Julianusz egy hadjáratot vezetett Ázsiába, orvul meggyilkolták, hogy kiiktassák a világból. Ez aztán addig ment, hogy mindig Julianusz Apostataként emlegették, mint hitehagyót, mint eretneket. Julianusz eretnek lett, holott éppen össze akarta kapcsolni a kereszténységet a régi ismeretekkel. Úgy gondolta, hogy **a kereszténység jobban fog előre haladni, ha bölcsességtartalma van, mintha csak a papok parancsaiból áll és az embereknek csak azt kell elhinniük, amit a papok mondanak.** Így történt aztán, hogy **abban az időben, amikor a húsvét ünnepét tavaszra tették, az emberek még annyit tudtak, hogy a húsvét a feltámadással függ össze.** Ha már nem is tudtak az ember feltámadásáról, megünnepelték a természet feltámadását. Aztán ez is feledésbe ment, mert ott, ahol a húsvétot megünnepelték, már nem tudták, hogy mit jelent. És ma ez odáig megy, hogy az emberek azt kérdezik: **miért kell a húsvétot a Nap, a Hold és a csillagok szerint megállapítani? Legyen egyszerűen április első vasárnapján,**

akkor jobban eligazodunk a könyvelésünkkel. A kereskedelmi viszonyok szerint kellene ma megállapítani. Akik ma a húsvét ünnepét a kereskedelmi szempontok szerint akarják megállapítani, tulajdonképpen becsületesebbek, mint a többiek. A többiek ugyanis az égi viszonyok szerint állapítják meg, de már semmit sem tudnak erről. Akik becsületesebbek a maguk szempontjai szerint azt mondják: nincs szükségünk az ünnep ilyen elhelyezésére. A szomorú azonban éppen az, hogy csak azért lehetnek becsületesek, mert már senki sem tudja, melyek a valódi összefüggések. Ma az a feladatunk, hogy ismét utaljunk arra, hogy mindenütt a szellemi a mértékadó.

A régi időkben tehát az ős kezdetét követő első teleholdra vártak. És az ős kezdetét követő első telehold utáni vasárnap volt az Adonisz-ünnep, tehát ugyancsak a Holdhoz igazodott, de tudták: ez az ellentét, hogy az ég hivat küld nekünk — az Adonisz ünnep mindig szeptember vége és október vége között volt — a legjobb időszak arra, hogy az ember a feltámadásra emlékezzen. Az embereknek nincs szükségük a természet feltámadására. De legalább a húsvéti ünnep első időszakában még tudták, hogy a húsvét a halál és a feltámadás ünnepe. Ez is ve szendőbe ment.

Azt kell tehát mondanunk: tulajdonképpen szükséges, hogy

az ember az ilyen ünnepeknél újra emlékezzen arra, milyenek voltak egykor, mert újra el kell jutnunk a szellemhez. Ha a szellemhez akarunk eljutni, akkor nem szabad gondolatok nélküli karácsonyt és húsvétot ünnepelnünk, hanem tisztában kell lennünk azzal, hogy ennek értelme kell, hogy legyen.

Nos, a világot nem tudjuk a feje tetejére állítani, az emberek nem lelkesednének azért, ha a húsvéti ünnepet őszre helyeznénk. Annak viszont lenne értelme, ha az emberek emlékeznének arra, hogy ha a fizikai testet levetik, amikor átmennek a halál kapuján, akkor visszanéznek a földi életükre. Aztán az étertestet is levetik, és tisztán szellemileg-lelkileg tartózkodnak a szellemi világban, ott feltámadnak. Ezáltal egyúttal a golgotai misztériumról való szemlélet is elmélyülne. Mert a golgotai misztérium azt mutatja meg a külső világban, amit az Adonisz-ünnep mindig is képként mutatott meg. A régiek kaptak egy képet. A keresztények megkapták a történelmi eseményt. A történelmi esemény azonban éppen úgy elmúlik, mint a régi képszerűség. Az Adonisz-ünnep során Adonisz képét elsüllyesztették, aztán három nap múlva kiemelték. Ez egy igazi húsvéti ünnep volt. Aztán valóban megtörtént az, amit mindig képben hoztak létre: Krisztus, aki Jézus testében volt, meghalt, aztán újra feltámadt, oly módon,

ahogy azt elmondtam. És most még csak erre kellett volna emlékezni, a húsvét minden évben emlékezetni ünnep lett volna.

Ez egészen jó lett volna, mert miért volt korábban az Adonisz-ünnepen mindig egy kép? Mert az embereknek szükségük volt az érzéki szemléletre. Amíg a régi **időkben még szellemileg nézték a világot**, most egy érzéketlen képet akartak. Minthogy azonban Krisztus végrehajtotta a gólgotai misztériumot, most már nem kellett kép, hanem csak szellemileg emlékezni arra, mi történt ott. A húsvétot inkább szellemileg kellett megünnepelni. Nem egy pogány képet kellett készíteni, hanem csak a lélekben emlékezni. Úgy gondolták — és Krisztus-Jézus korában ez még misztérium volt —, **hogy a húsvét ünnepe** éppen ezáltal válik szellemivé. Mert végül is mi volt ez a régi Adonisz-ünnep? Európában egyáltalán nem lehetett tisztán látni, mit jelentettek ezek az ünnepek a régi pogányoknak. Mert ha valaki önöknek egy ilyen ünnepet, mint az Adonisz-ünnep meg akart volna ünnepelni, azt mondták volna: ez csak egy kép azok számára, akiket beavattak a misztériumokba, a nép széles rétegei számára azonban azt jelentette, hogy az isten szobrát minden évben **előveszik és alámerítik. Ez** abból származik, amit fétisizmusnak neveznek. Egy ilyen szobor fétis volt, egy szobor, amely egy istent ábrázol. Az ilyen tárgy

imádatát nevezték fétisizmusnak. **Ettől el kell fordulnunk. Bizonyos** vonatkozásban azonban megmaradt a kereszténységben, mert a monstrenciát, amiben az úgynevezett oltáriszentséget, a szentostyát tartják, a katolicizmusban, mint valódi Krisztust tisztelik. Azt mondják: a kenyér és a bor fizikailag is Krisztus testévé és vérévé változik. Ez még egyfajta maradvány, nem a felvilágosodott pogányságból, amely minden mögött még szellemiséget látott, hanem a hanyatló pogányságból, amely fétisekben hitt és a szobrot istennek nevezte.

Látják, azt mondom: önöknek **nincs elképzelésük erről, mert** az ilyen dolgokat ma valóban át kell élni ahhoz, hogy az ember belássa, **milyen erősen hittek az emberek** egy ilyen istenszoborban. Ismertem például egy igen okos professzort — vannak még okos emberek — tulajdonképpen mindenben okos volt, csak a mai tudomány alapján nem jutott el a szellemiséghez. Orosz volt, és tett egy ázsiai utazást Szibérián keresztül keletre, Japánba. Amikor Szibéria közepére érkezett, kellemtelenül kezdte magát érezni, magányosnak és elhagyatottnak. Mit tett erre? Olyasmit, amit önök egészen biztosan nem tennének meg, és egy nyugati ember **sem, de ő félig ázsiai volt, bár** tanult ember. Készített fából egy istenszobrot, ezt további útján magával vitte, és valóban imádkozott hozzá. Készített egy fa

-istenséget. Amikor megismerkedtem vele, rendkívül ideges volt. Ez a fa-istenség miatt következett be nála. Egyáltalán nem tudta elképzelni, mit jelent egy fa-istenséghez imádkozni.

A kereszténység keletkezésének korában még működő misztériumok valójában így gondoskodtak arról, hogy az emberek több szellemiséghez jussanak. Tehát pusztán az emlékezetben, imádság útján kellett volna fennmaradnia annak, ami korábban az emberek szemei előtt játszódott le az Adonisz-ünnep folyamán. De ahelyett, hogy a dolog szellemivé vált volna, sajnos csak még inkább materiálissá vált, **külsődleges, formális lett. A 3—4. században fokozatosan az következett be, hogy ha eljött a nagypéntek, a papok imádkoztak, az emberek pedig különböző hangulatokba kerültek. És délután három órakor, abban az időpontban, amikor Krisztus meghalt, a harangok elnémultak. Minden csendes lett. És megint csak különösen, ahogy a régi Adonisz-ünnepen tették, a feszületet, tehát a kereszten függő Krisztust eltüntették, később csak valamilyel letakarták, és csak húsvétkor, három nap múlva volt a feltámadási ünnep. Ez azonban így ugyanaz volt, mint ahogy azt a régi Adonisz-ünnepen tették. Az a mód, ahogy ezt megünnepelték, fokozatosan Rómának a lelkek feletti uralmából jött létre. Mert néhány helyen, például ott is,**

ahol én felnőttem - nem tudom, hogy itt ugyanúgy van-e — ez így történt: amikor eljött nagypéntek és Krisztust felravatalozták, a **gyerekek elővették a kereplőket**, amelyek helyettesítették a harangokat, és miközben kerepeltek, ezt a mondókat ismételték:

*Kerepelünk, kerepelünk a domban,
A harangok Rómába mentek.*

Tehát mindent Rómának tulajdonítottak, ami a húsvéti ünnepek során ilyen formában mindenki számára megjelent.

A jelenlegi ember feladata éppen az, hogy a materializmusból kikerüljön, szellemi megismeréshez jusson, és a dolgokat szellemileg fogja fel, tehát olyasmit is, mint a húsvét ünnepe, szellemileg fogjon fel. Miért ünnepeljük meg a húsvétot? Minden évben húsvétkor emlékezhetünk arra, hogy az ember, amikor átmegy a halál kapuján, és a halottat siratjuk, ez annak kell, hogy szóljon, hogy az ember a fizikai világból eltávozott. De három napig még visszanez a fizikai világra, aztán második holttestként étertestét is leveti. Ekkor énként és asztrálttestként a szellemi világban feltámad. Erre kell emlékeznünk. Természetesen kegyeletsértő és durva dolog lenne, ha minden alkalommal, amikor valaki meghal, három nap elteltével örömdalokat zengenének. De mégis emlékezhetünk ezekre az

örömdalokra, amikor általában az emberi lélek halhatatlanságára gondolunk, minthogy három nap után feltámad a szellemi világban.

Ebből számos figyelemreméltó dolog jön létre. A húsvét összefügg minden egyes ember halálával. Minden egyes ember halálakor tulajdonképpen az embernek azt kellene mondania: szomorúak vagyunk, de jön a húsvét. Akkor emlékezni fogunk arra, hogy minden lélek feltámad a szellemi világban, miután meghalt. Nos, tudják, hogy azt az ünnepet, amikor mindenki emlékezik a **halálra, ma ősszel ünnepeljük, az úgynevezett halottak napján.** Minthogy az emberek már nem tudják, hogy a húsvét ide tartozik, elé beillesztették a Minden-szentek napját. A két dolog azonban összetartozik, és tulajdonképpen a halottak napját valóban a halottak napjaként kell ünnepelni, és a húsvétot a feltámadás napjaként. Ezek a dolgok összetartoznak. Egy fél év választja el **őket egymástól. Az év mai felosztása** alapján így gyakran nem érthetjük meg, hogy tulajdonképpen mi rejlik a dolgok mögött.

A dolog azonban úgy van, hogy ami a Földön van, az nem magára a Földre, hanem az égre irányul. Az ember csodálkozik, ha húsvétkor még havazik, tulajdonképpen már nem kellene, hogy havazzon, hanem a növényeknek kellene kisarjadniuk, mert tudjuk, hogy a húsvétnak a

feltámadásra való emlékezésnek kell lennie, a lélek halhatatlanságára való emlékezésnek.

Ha az ember így nézi a dolgot, akkor a húsvéti ünnepbe ismét érzésszel és kedélyszel tartalom kerül. Akkor az emberek a húsvétot úgy ünnepelhetik, hogy az ünnepkor emlékeznek valamire, ami az emberrel összefügg. Akkor **a húsvét az erő ünnepe lesz, és tudni fogjuk, hogy mire emlékezünk.** Ma tudjuk azt, hogy az ember összefügg az évvel, de csak azáltal, hogy télen ruhát, nyáron nyári ruhát kell **felvennünk, hogy nyáron hőség van, télen pedig fagy.** Tehát csak a materiális részét tudjuk. De ha a tavasz elérkezik, a szellemi **erők hatékonyak, mindent kisarjasztanak a földből, ősszel pedig a szellemi erők ismét mindent eltüntetnek — ezt nem tudjuk.** Ha ezt egyszer megértenénk, akkor az egész természetben életet találnánk, az egész természet megelevenedne. Ma az emberek többnyire értelmetlenségeket **beszélnek a természetről. Ha látnak egy növényt, akkor letépi, és botanikusok lesznek, mert semmit sem tudnak a dologról.** Ha egy hajszálat kitepek, és leírom, ez értelmetlenség, mert a haj csak az emberen vagy esetleg az **állaton nő, önmagában nem áll meg. Egy élettelen kőhöz nem lehet valamit odatenni, hogy ott haj nőjön. Valami eleven kell,** hogy az alapja legyen. Nos, a növény a Föld haja, mert a Föld él.

És ahogy az embernek levegőre van szüksége, hogy éljen, a Földnek is szüksége van a csillagfényre és annak szellemiségére, amit belelegez, hogy élni tudjon. És ahogy az ember a Földön jár a maga mozgásával, a Föld is kering a világűrben. **Az egész világmindenségben él. A Föld élőlény.**

Igy azt mondhatjuk: a húsvéti ünnepnél legalább még elérhető az, hogy emlékezzünk: a Föld maga is élőlény. Amikor a növényeket előhozza, fiatal lesz, ahogy a gyermek is fiatal, amikor új haja nő. Az idős ember elveszti a haját, ahogy a Föld is ősszel elveszti a növényeket. Ez is élet, csak másképpen ritmikus: ifjúkor tavasszal, öregkor ősszel, aztán megint ifjúkor, megint öregkor. Az embernél ez hosszabb ideig tart. És tulajdonképpen minden így él a világmindenségben. És ha a húsvétra gondolnak, akkor azt gondolják, hogy a húsvéti ünnep — legalábbis ma — az lehet számunkra, hogy az újra kifejlődő természetre tekintve azt mondjuk: nem igaz, hogy minden halott. Csak a létnek át kell mennie a halál kapuján. Az eredeti dolog az élet. Az élet mindenütt legyőzi a halált. És a húsvét az kell, hogy legyen számunkra, ami emlékeztet az életnek erre a halál feletti győzelmére, ami erőt ad számunkra.

Ha az ember ezen a módon újra erőt kap, akkor a külső viszonyokat ésszerűen megjavíthatja, nem úgy, ahogy ez ma

gyakran történik. Mindenekelőtt a szellemtudományban van szükségünk erre a szellemiségre, hogy újra összhangba kerüljünk a szellemi világgal, ami számunkra ismét eleven lesz, nem halott.

Húsvétkor tehát azt kell éreznünk: az ember újra friss bátorsággal és örömmel tud a munkájához hozzáfogni. Ha ma nem is gyakran van alkalom, hogy az ember a munkájának örüljön, de talán mégis lehet, talán mégis van alkalom arra, hogy az ember a munkájának is örüljön. És abból a szellemiségből, amit a szellemtudományból kaphatunk, szép húsvétot kívánok mindannyiuknak.

Fordította: Drahos Sándor

Dsida Jenő

Krisztus

*Krisztusom,
én leveszem képedet falamról. Torz
hamisításnak érzem vonalait, színeit, sohase
tudlak ilyennek elképzelni, amilyen itt vagy.
Ilyen ragyogó kékszeműnek, ilyen jóllakottan
derűsnek, ilyen kitelt arcúnak, ilyen
enyhe pirosnak, mint a tejbeesett rózsza.
Én sok éjszaka láttalak már, hallgattalak is
számtalanszor, én tudom, hogy te egyszerű
voltál, szürke, fáradt és hozzánk hasonló.
Álmatlanul csavarogtad a számkivetettek
útját, a nyomor, az éhség siralomvölgyeit
s gyötrő aggodalmaid horizontján már az eget
nyaldosták pusztuló Jeruzsálemed lángjai.
Hangod fájó hullámokat kavart, mikor
a sok beszéd után rekedten újra
szólani kezdted. Megtépett és színehagyott
ruhádon vastagon ült a nagy út pora,
sovány, széltől-naptól cserzett arcodon
bronzvörösre gyúlt a sárgaság s két
parázsló szemedből sisteregve hullottak
borzas szakálladra az Isten könnyei -*

